

Undervisningsministeriet

Analyse af den faldende søgning til professionsbacheloruddannelserne

December 2008

Indhold

1	Indledning og baggrund	4
1.1	Problemstilling	5
1.2	Målgrupper	5
1.3	Datagrundlag	7
1.4	Rapportens struktur	7
1.5	Resumé af analysens væsentligste resultater	7
1.5.1	Valg og fravalg – hvorfor og hvornår (analyse 1)?	10
1.5.2	Professionsbacheloruddannelserne (analyse 2)	11
1.5.3	Årsager til fald i søgningen 2008 (analyse 3)	14
2	Analyse 1: Valg og fravalg – hvorfor og hvornår?	16
2.1	Generelle faktorer der påvirker valg og fravalg af uddannelse	16
2.1.1	Interesse – interessant for mig...!	16
2.1.2	Uddannelsernes image og mediernes rolle	17
2.1.3	Omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget	18
2.1.4	Forestillinger om karrieremuligheder	19
2.1.5	Information fra 'institutionaliserede' instanser og arrangementer	20
2.1.6	Indtjeningsmuligheder på længere sigt og omkostninger på kort sigt	23
2.2	Hvornår overvejes og træffes uddannelsesvalget?	24
2.3	Opsummering og konklusion på analyse 1	26
3	Analyse 2: Fokus på professionsbacheloruddannelserne	28
3.1	Professionsbacheloruddannelsernes position på de unges mentale uddannelseslandkort	28
3.1.1	Det at tage en professionsbacheloruddannelse	28
3.1.2	Uddybende om motivationsfaktorer	30
3.1.3	Barrierer i forhold til at vælge en professionsbacheloruddannelse	31
3.2	Nuværende studerende på professionsbacheloruddannelserne	34
3.3	Forældrenes holdninger og fordomme i forhold til professionsbacheloruddannelserne	34
3.4	Opsummering og konklusion på analyse 2	36
4	Analyse 3: Årsager til fald i søgningen 2008	39
4.1	Hypotese 1: Unge fravælger uddannelse pga. beskæftigelsessituationen og økonomiske incitamenter	39
4.1.1	Analysens resultater	40
4.2	Hypotese 2: Sabbat for afklaring af uddannelsesvalget	45
4.2.1	Analysens resultater	45
4.3	Sabbat for kvalifikationernes skyld	53
4.3.1	Analysens resultater	53
4.4	Hypotese 4: Årgang 2008 blev særlig skoletrætte	55
4.4.1	Analysens resultater	56
4.5	Hypotese 5: Professionsbacheloruddannelserne savner prestige og anerkendelse	57

4.5.1	Analysens resultater	57
4.6	Opsummering og konklusion på analyse 3	60
5	Wake up call – kampagneeffekt?	62
6	Samlet konklusion og videre frem	63
7	Appendiks	65
7.1	Statistisk analyse – logistiske regressionsmodeller	65
7.1.1	De 'nye' 2008-studenter	65
7.1.2	Sabbatister	66
7.1.3	Parameterestimer og signifikanstest	66
7.1.4	Nærmere fortolkning af estimerne	69
7.2	Datagrundlag og metodiske overvejelser	70
7.2.1	Kvantitative data	70
7.2.2	Kvalitative data	71

1 Indledning og baggrund

Baggrunden for projektet er, at der fra 2007 til 2008 samlet set har været et fald i søgningen til professionsbacheloruddannelserne på 9 procent, hvilket svarer til niveauet for det samlede fald på de videregående uddannelser. Vi opererer med udviklingen i søgning frem for optag, fordi søgningsdata giver det 'reneste' billede af de relevante uddannelsers appel til de uddannelsessøgende.

Denne seneste udvikling skal betragtes i forhold til følgende:

- Søgningen til universitetsuddannelserne er faldet med 17 pct., mens det er sket en stigning i søgningen til erhvervsakademiuddannelserne.
- På professionsbacheloruddannelserne svarer faldet i år (2008) stort set til det, vi så sidste år (2007).
- Fra 2004 til 2006 lå søgningen til professionsbacheloruddannelserne samlet set nogenlunde stabilt.
- De tre største professionsbacheloruddannelser er afgørende for den samlede udvikling på området. Netop disse tre uddannelser er samtidig omgærdet med stor og løbende politisk bevågenhed.
 - Lærer: Fald i hvert af de seneste fem år. Faldet var relativt set størst i 2007 (20 pct.). Samlet fald på 42 pct. for perioden (2004-2008).
 - Pædagog: Fald de seneste to år på samlet 35 pct. (2006-2008). Faldet var relativt set størst i 2008 (25 pct.).
 - Sygeplejerske: Fald de seneste tre år på 35 pct. (2005-2008). Faldet var relativt set størst i 2008 (22 pct.).

Tabel 1.1 neden for opsummerer udvalgte nøgletal for udviklingen i søgningen de seneste fem år.

Udvalgte søgningstal (KOT)	År 2004 = indeks 100					2008 i forhold til hhv. 2007 og 2004			
	2004	2005	2006	2007	2008	'07 → '08		'04 → '08	
Uddannelse/uddannelsesniveau						Indeks	N	Indeks	N
ALLE videregående uddannelser	100	106	104	103	94	-9	-5.267	-6	-3.422
Professionsbacheloruddannelserne	100	103	99	90	82	-9	-1.651	-18	-3.839
- Folkeskolelærer	100	87	76	63	58	-9	-270	-42	-1.979
- Pædagog	100	104	103	83	67	-20	-829	-33	-1.651
- Sygeplejerske	100	113	98	90	74	-18	-500	-26	-828

1.1 Problemstilling

Med denne udvikling in mente er projektets overordnede formål todelt:

Kortlægning og analyse af hvilke årsager der ligger til grund for den faldende søgning til professionsbachelorområdet generelt og med særlig fokus på følgende uddannelser:

- Folkeskolelærer
- Pædagog
- Sygeplejerske

Forslag til mulige tiltag der kan være med til at vende udviklingen – gerne på den helt korte bane, dvs. allerede i 2009.

Der er således lagt op til, at fokus primært bør være på det, der sker ved indgangen til uddannelsesforløbet. Dvs. at fastholdelses-/fracfalds-problematikken som udgangspunkt ikke indgår som et gennemgående omdrejningspunkt, men vil blive adresseret og belyst i det omfang, det falder naturligt.

1.2 Målgrupper

Den samlede målgruppe for undersøgelsen er personer med en adgangsgivende ungdomsuddannelse, som ikke har søgt en professionsbacheloruddannelse, og samtidig ikke har afsluttet en anden videregående uddannelse – de potentielle studerende. Dvs. at også personer, som pt. er i gang med en erhvervsakademi-, professionsbachelor- eller universitetsuddannelse, tilhører målgruppen.

De potentielle studerende omfatter i praksis både unge og lidt ældre, da ansøgere til professionsbacheloruddannelserne kommer fra både:

- De gymnasiale afgangsklasser (direkte)
- Andre gennemførte eller afbrudte videregående uddannelser
- Erhvervsmæssig ansættelse eller ledighed

Målgrupper og informanter i undersøgelsen kan opdeles i følgende grupper:

A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse (n = 216)

Personer som er i gang med en adgangsgivende ungdomsuddannelse¹ og er på det afsluttende år (3.g'ere/2.hf'ere).

¹ De adgangsgivende ungdomsuddannelser omfatter de almene gymnasiale uddannelser (stx, hf, studenterkursus, international bachelor) og de erhvervsgymnasiale uddannelser (htx, hhx).

B1. De 'nye' 2008-studenter (n = 126)

Personer som har afsluttet en adgangsgivende ungdomsuddannelse i 2008 og ikke har søgt ind på en videregående uddannelse, men som ikke er utilbøjelig eller afvisende overfor det.

B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind (n = 106)

Personer som har afsluttet en adgangsgivende ungdomsuddannelse i 2007 eller tidligere og ikke tidligere har søgt ind på en videregående uddannelse, men som ikke er utilbøjelige eller afvisende overfor det.

C. Studerende ved erhvervsakademiuddannelserne (n = 88)

Personer som i efteråret 2008 var studerende på en erhvervsakademiuddannelse.

D1. Lærerstuderende (n = 87)

Personer som i efteråret 2008 var lærerstuderende på en professionshøjskole.

D2. Pædagogstuderende (n = 69)

Personer som i efteråret 2008 var pædagogstuderende på en professionshøjskole.

D3. Sygeplejerskestuderende (n = 71)

Personer som i efteråret 2008 var sygeplejerskestuderende på en professionshøjskole.

D4. Studerende ved de øvrige professionsbacheloruddannelser (n = 261)

Personer som i efteråret 2008 var studerende på en anden professionsbacheloruddannelse end de tre oven for nævnte.

E. Studerende ved universitetsuddannelserne (n = 726)

Personer som i efteråret 2008 var studerende på en universitetsuddannelse.

Studievalgsvejledere fra de syv regionale studievalgscentre

De professionelle uddannelsesrådgivere som formodes at have fingeren på pulsen – både de uddannelsessøgendes og uddannelsessystemets. Studievalgsvejlederne er som sådan ikke målgruppe for undersøgelsen men medvirker som informantgruppe i forhold til at belyse målgrupperne set i forhold til den overordnede problemstilling.

Forældre til potentielle studerende

Forældre til unge som på nuværende tidspunkt befinder sig på det sidste år af deres gymnasiale uddannelse. Forældregruppen er heller ikke egentlig målgruppe for undersøgelsen, men også de medvirker som informanter i forhold til at belyse målgrupperne set i forhold til den overordnede problemstilling.

1.3 Datagrundlag

Rapporten bygger dels på en række kvalitative interviews, dels på surveydata. Konkret har den kvalitative del af undersøgelsen omfattet fem fokusgruppeinterview med gymnasieelever (stx) på sidste år af deres ungdomsuddannelse, forældre til studerende på gymnasiale uddannelser samt studievalsvejledere fra Studievalg i Kolding og København. Derudover er foretaget fem kvalitative interview med studievalsvejledere fra de fem øvrige Studievalg samt 24 kvalitative interview med hf-elever, studenter på sabbat samt studerende som pt. læser på professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne. I tillæg hertil trækker fremstillingen på forskellige registerdata samt en kvantitativ survey med 2.188 respondenter gennemført af Capacent Epinion i perioden 4.-10. november 2008.

For nærmere informationer om datagrundlag og metode henvises til appendiks.

1.4 Rapportens struktur

Undersøgelsen er delt op i tre hovedanalyser.

Kapitel 2 omhandler faktorer, der påvirker valg og fravalg af videregående uddannelser bredt, mens der i kapitel 3 stilles skarpt på professionsbacheloruddannelserne: Hvilke overvejelser ligger til grund, hvad motiverer, og hvilke barrierer er der? I Kapitel 4 analyseres årsager til den faldende søgning i 2008 bygget op om fem hypoteser. Analysen har reelt set fuld ud-sagnskraft i forhold de seneste 3-4 års faldende søgning – ikke blot i forhold til situationen i 2008.

Inden konklusionsafsnittet er inddraget en kort analyse af effekten af rekrutteringskampagnen 'Wake up call' fra sommeren 2007, og til sidst appendiks indeholdende statistiske analyser baseret på logistiske regressionsmodeller samt en beskrivelse af datagrundlaget. Desuden er udarbejdet en separat rapport med ekstra tabeller indeholdende relevante svarfrekvenser, så grundlaget for alle PDI-beregninger er nemt tilgængelige.

Men først et resumé af analysens væsentligste resultater umiddelbart neden for.

1.5 Resumé af analysens væsentligste resultater

Undersøgelsens eksplicite opdrag er at analysere, hvorfor der fra 2007 til 2008 samlet set har været et fald i søgningen på 9 pct. til professionsbacheloruddannelserne.

Det er en væsentlig præmis i forhold til det fremadrettede arbejde med at vende det negative søgemønster, at udviklingen i søgningen til professionsbacheloruddannelserne klart indikerer, at *faldet i 2008 ikke var udtryk for en engangsforeteelse*. Snarere en relativt kontinuert videreførelse af den markant vigende tendens fra både 2006 og 2007. Det skal derfor understreges,

at analysen og de identificerede forklaringsfaktorer er fuldt gyldige i forhold til også mere generelt at belyse de seneste års markante søgningsfald til professionsbacheloruddannelserne.

Faldet i 2008 kan ikke tilskrives demografi, da ungdomsårgangene er stigende i disse år. Der er heller ikke tale om en aldersforklaring; ansøgerne bliver yngre hvert år – også i 2008. Derfor har der været et behov for at kortlægge og analysere mulige årsager til den faldende søgning til professionsbacheloruddannelser og i forlængelse fremstille mulige tiltag, der på kort og/eller længere sigt kan være med til at vende udviklingen.

Den altoverskyggende barriere for det at vælge en professionsbacheloruddannelserne er den manglende prestige og anerkendelse, som de potentielle studerende oplever, hænger ved disse uddannelser. Professionsbacheloruddannelserne mangler generelt status, både hvad angår uddannelsernes indhold og de tilhørende professioner og deraf forventede karrieremuligheder. I den forbindelse spiller den ofte massive negative medieomtale af toneangivende professionsbacheloruddannelser (lærer, pædagog og sygeplejerske) en helt afgørende rolle. Det påvirker i høj grad de unges – og de unges omgangskreds – indtryk af uddannelserne negativt og mindsker deres interesse for at søge ind på disse betydeligt.

For at vende udviklingen er det således helt afgørende at få fortalt den positive historie om både selve uddannelsen og især professionen og de indbyggede karrieremuligheder. Professionsbacheloruddannelserne skal fremstå som et tidssvarende og attraktivt uddannelsesvalg for de potentielle studerende.

I forhold til at sætte fokus på de positive historier kan der med fordel tages udgangspunkt i de forhold, der faktisk motiverer potentielle studerende til at overveje at vælge en professionsbacheloruddannelse. De potentielle studerende har overordnet positivt fokus på, at professionsbacheloruddannelserne giver mulighed for at kunne arbejde med og hjælpe mennesker. Dette er den ultimative motivationsfaktor for mange, der vælger eller overvejer disse uddannelser. Ligeledes har de potentielle studerende positivt fokus på professionsbacheloruddannelsernes balancerede blanding af teori og praksis, der giver mulighed for at tilegne sig faglige og teoretisk forankrede kompetencer, som gøres anvendelige, relevante og brugbare gennem praktik. Læg dertil at de potentielle studerende på mange måder anser professionsbacheloruddannelserne som nyttige, relevante og udfordrende med høje krav til de færdiguddannedes personlige karakterstyrke og -egenskaber.

Det er således en række konstruktive og positive muligheder at tage afsæt i, når den positive historie skal fortælles. Og fortælles skal den – gerne højt og ofte og ikke mindst snarest muligt, hvis det aktivt skal forsøges at gøre noget for at hæve søgningen allerede i 2009.

Professionsbacheloruddannelsernes problematiske image er næppe noget, der kan rettes op med et hurtigt fiks henover 1. og 2. kvartal 2009 for efterfølgende at slå massivt igennem til sommer. *Der er givetvis brug for en dedikeret, tålmodig og gerne innovativ indsats fra alle hovedaktører på området.* Herunder især professionshøjskolerne, de faglige organisationer og andre interesseorganisationer samt Undervisningsministeriet.

I afsnit 1.5.1.-1.5.3. gennemgås i opsummeret og konkluderende form de tre hovedanalyser, som ligger til grund for hovedkonklusionerne oven for. Figuren illustrerer, at analyserne bevæger sig fra det helt overordnede plan (generelle/tværgående forklaringsfaktorer) til en indsnævring af fokus, så det alene dækker mekanismerne på professionsbacheloruddannelserne (med særlig vægt på uddannelserne til lærer, sygeplejerske og pædagog) og ender i analyse af fem konkrete hypoteser til forklaring af søgningsfaldet 2008 (og de seneste år generelt).

Figur 1.5.1. De tre hovedanalyser – indsnævring af fokus

1.5.1 Valg og fravalg – hvorfor og hvornår (analyse 1)?

Valg og fravalg – hvorfor og hvornår?

Analyse 1 beskriver faktorer, der generelt spiller ind på de uddannelsessøgendes valg og fravalg af uddannelse, og i forlængelse belyses, hvornår selve uddannelsesvalget finder sted.

De potentielle studerende oplever valg af videregående uddannelse som særligt vigtigt, og det tillægges stor betydning, at det er 'det rigtige valg'. De oplever uddannelse som et (nødvendigt) skridt mod det at blive voksen, som middel til at sikre fremtiden og som en mulighed for at kunne dygtiggøre sig inden for et fagspecifikt område.

Interesse fremstår umiddelbart som den vigtigste motivationsfaktor for de unges valg af uddannelse – både i forhold til indholdet af studiet og forestillinger om fremtidige karrieremuligheder. Dette gælder blandt både de potentielle og de nuværende studerende. Det skal dog understreges, at 'interesse' som motivationsfaktor langt fra er en i udgangspunktet given upåvirkelig variabel. Fx må det klart forventes, at de to andre meget væsentlige motivationsfaktorer '*uddannelsens image og mediernes rolle*' samt '*omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget*' – udover at have en selvstændig direkte effekt – har indirekte effekt gennem markant påvirkning af *interessefaktoren*. 'Interessen' formes ikke af sig selv men gennem en række input, og i den forbindelse er flere af de øvrige motivationsfaktorer oplagte bidragsydere.

Det er oplagt, at den enkeltes omgangskreds har en betydelig selvstændig indflydelse på uddannelsesvalget. Især personer i den nære familie er vigtige – både som samtale-/sparringspartnere og som forbilleder (eller det modsatte). Indtrykket ud fra de kvalitative analyser er imidlertid, at uddannelsernes image – herunder ikke mindst mediernes rolle – spiller en endnu større rolle, fordi det både har en direkte selvstændig effekt på den enkelte unge, og fordi det påvirker den unges omgangskreds.

Alt i alt fremstår *uddannelsens image og mediernes rolle* som den væsentligste motivationsfaktor, da den formodes at ligge højere i 'effekthierarkiet' end både *interesse* og *omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget*.

Udover de tre nævnte motivationsfaktorer er tre øvrige blevet fremstillet. *Forestillinger om karrieremuligheder* er en motivationsfaktor, som bl.a. inddrager de potentielle studerendes forestillinger om, hvad forskellige uddannelser (og ikke mindst 'tilhørende' professioner) kan føre til karriere-mæssigt – herunder hvor fleksible muligheder forskellige uddannelser forventes at åbne. *Information fra 'institutionaliserede instanser og arrangementer'* som forklaringsfaktor inddrager bl.a., at arrangementer som Uddannelsesdagene roses af de unge for at give mulighed for at møde og høre på fagfolk fra den 'virkelige verden', hvilket mange finder særdeles inspirerende.

Indtjeningsmuligheder på længere sigt og omkostninger på kort sigt i form af lav indkomst under uddannelsen kommer man sjældent uden om at berøre, når det drejer sig om diskussion og analyse af studievalg. Forventningen til en uddannelses/professions indtjeningspotentiale er ikke afgørende for det konkrete tilvalg af uddannelse men vigtig i den forstand, at denne motivationsfaktor fungerer som en frascreeningsmekanisme: De uddannelser, som dumper her, kommer typisk ikke for alvor i betragtning.

Hovedparten af de adspurgte unge forventer at påbegynde en videregående uddannelse inden for 1-2 år, men de færreste har endnu lagt sig fast på, hvilken videregående uddannelse de vil vælge. Valget af den rigtige videregående uddannelse fylder meget i de unges bevidsthed, og valget tænkes både i forhold til livet som studerende og i forhold til de fremtidige muligheder, en uddannelse giver.

Typisk foretages valget af en videregående uddannelse på det sidste år af den gymnasiale uddannelse, eller i løbet af sabbatperioden. Overvejelser og diskussion om valget af 'den rigtige' videregående uddannelse fylder således meget undervejs i deres ungdomsuddannelse og i særdeleshed i løbet af deres sabbat.

1.5.2 Professionsbacheloruddannelserne (analyse 2)

Fokus på professionsbacheloruddannelserne.

Analyse 2 afdækker målgruppens opfattelse af og overvejelser omkring det at vælge en professionsbacheloruddannelse: Hvilken position professionsbacheloruddannelserne har på de potentielle studerendes mentale uddannelseslandkort, og hvilke motivationsfaktorer og barrierer der ligger til grund for (fra)valg af professionsbacheloruddannelserne? Også de nuværende studerende og forældrenes umiddelbare opfattelser af professionsbacheloruddannelserne afdækkes.

Professionsbacheloruddannelserne betragtes af de unge som udpræget professionsrettede og relativt praksisorienterede – man får prøvet uddannelsen af i praksis – dvs. ude i det 'virkelige liv' – i løbet af selve uddannelsen. De unge har generelt det indtryk, at professionsbacheloruddannelserne fører til værdifulde og gavnlige professioner. De potentielle studerende tænker generelt professionsbacheloruddannelserne, som uddannelser der giver mulighed for at 'arbejde med mennesker' og for at kunne gøre en forskel både for den enkelte og for samfundet.

Men de unges i den henseende positive opfattelse af professionsbacheloruddannelserne forplantes ikke umiddelbart i deres præferencer for disse uddannelser, da de sjældent vurderes som et *første* uddannelsesvalg. De betragtes mere som en uddannelsesvej der vælges, hvis man ikke har de faglige kompetencer og/eller et højt nok gennemsnit til at kunne vælge lige præcis den universitetsuddannelse, man helst vil ind på.

Denne manglende vilje til at konvertere sympatien for professionsbacheloruddannelserne til egentlige præferencer skyldes primært, at professionsba-

cheloruddannelserne har et imageproblem: De savner prestige, anerkendelse og status. Dertil opleves selve uddannelsen og uddannelsesforløbet på professionsbacheloruddannelserne som mindre (teoretisk) fagligt forankret end universitetsuddannelserne. Alt i alt anses professionsbacheloruddannelserne således ikke som et udpræget attraktivt uddannelsesvalg trods den på mange måder positive omtale.

Paradokset er tydeligt: De unge udviser generelt stor anerkendelse i forhold til professionsbacheloruddannelserne, men mener ikke at 'andre' (samfundet) gør dette – jf. den manglende generelle anerkendelse. Et interessant resultat fra den tidligere refererede undersøgelse "Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen" (Epinion, 2007) kan medvirke til at sætte dette paradoks i et delvist forklarende lys. Pointen er her, at de unge på den ene side fravælger læreruddannelsen, fordi den er *for lidt* fagligt udfordrende:

- Forholdsvis let uddannelse (om ikke andet... det kan man altid blive...)
- Forholdsvist lavt fagligt niveau (fx sammenholdt med uddannelser der peger frem mod gymnasielærerprofessionen)

Men samtidig også fordi læreruddannelsen på den anden side er *alt for* udfordrende, når det gælder kravene til personlige egenskaber:

- Temperament, tolerance, tålmodighed, hårdførhed
- Overskudsmenneske, åben, hjælpsom, selvsikker

De potentielle studerende tænker i mindre grad valget af en videregående uddannelse i forhold til uddannelsens længde. For dem betyder det således mindre, om det er en uddannelse, der varer to eller fem år, men derimod om det er en uddannelse, der interesserer dem og fremstår attraktiv. Dog oplever enkelte det at skulle læse i mindst fem år som en stor barriere. For dem kan professionsbacheloruddannelserne virke appellerende rent studietidsmæssigt. Ikke mindst fordi disse typisk gennemføres på normeret tid, hvilket ikke gælder for universitetsuddannelserne.

De potentielle studerende og de studerende, der pt. er i gang med en professionsbacheloruddannelse, peger på en række tilskyndende faktorer i forbindelse med det at vælge en professionsbacheloruddannelse:

- Mulighed for at arbejde med mennesker – hjælpe andre og gøre en forskel
- Konkrete og overskuelige uddannelser – en hurtig vej til arbejdsmarkedet både i kraft af uddannelsernes relativt overskuelige længde samt muligheden for praktik undervejs
- Erhvervsrettet – der er forbindelse mellem uddannelse og arbejde, ikke mindst pga. den indlagte praktik
- Jobsikkerhed – det forventes, at man er sikret et job i kraft af den gunstige beskæftigelsessituation for personer med en professionsbacheloruddannelse

- Uddannelse i trygge rammer – oplevelse af et godt og nært uddannelsesmiljø, hvor man i nogen grad bliver taget i hånden og ikke lades alene

De potentielle studerende peger ligeledes på en række betydningsfulde barrierer for at vælge en professionsbacheloruddannelse:

- Manglende prestige og status – gælder både i forhold til uddannelserne og de tilhørende professioner (der skelnes som beskrevet nærmest ikke)
- Manglende anerkendelse – de oplever ikke at de professioner, som professionsbacheloruddannelserne typisk peger frem mod, bliver værdsat i samfundet, selvom de typisk selv gør det, uanset om de overvejer en professionsbacheloruddannelse eller ej
- Muligheder for videreuddannelse og karriere – bekymring for om en professionsbacheloruddannelse giver tilstrækkeligt fleksible beskæftigelses- og videreuddannelsesmuligheder, at man ”... er tvunget til at være lærer resten af livet...”
- Lav løn og ringe arbejdsvilkår – er i sagens natur også rettet mod professionen frem for uddannelsen, hvor indtrykket er, at professionsbachelorer generelt tjener for lidt, og at deres arbejdsvilkår er dårlige både fysisk og psykisk
- Relativt lav (teoretisk forankret) faglighed – henhører primært under uddannelsen i kraft af manglende optagelseskrav, praktik og en oplevelse af at være på b-holdet

De væsentligste motivationsfaktorer og betydende barrierer er kort opsummeret herunder for de tre professionsbacheloruddannelser, som der er særskilt opmærksomhed på.

Sygeplejerskeuddannelsen. De primære motivationsfaktorer er muligheden for at kunne hjælpe syge mennesker til en bedre hverdag, kunne supplere en solid faglighed med praksis samt muligheden for at kunne bruge uddannelsen i hele verden. De primære barrierer for at vælge sygeplejerskeuddannelsen er dårlige arbejdsvilkår inkl. skæve arbejdstider og lav løn, stress samt manglende anerkendelse af selve jobbet som sygeplejerske.

Pædagoguddannelsen. De primære motivationsfaktorer er muligheden for under studiet at kunne tilegne sig pædagogiske kompetencer og for fremadrettet at kunne arbejde med børn – være med til at sikre dem en god start på livet. Endvidere motiveres flere af muligheden for at hjælpe socialt udsatte. De primære barrierer for at vælge pædagoguddannelsen er bekymring for manglende faglighed i uddannelsen, lav løn og manglende anerkendelse af professionen.

Læreruddannelsen. De primære motivationsfaktorer er muligheden for at kunne lære fra sig, hjælpe børn på vej, muligheden for at kunne formidle ’fagligt stof’ samt løbende at kunne koble uddannelsens faglighed med praksis. De primære barrierer for at vælge læreruddannelsen er hårdt psykisk arbejdsmiljø, lav løn og manglende anerkendelse af lærerfaget.

1.5.3 Årsager til fald i søgningen 2008 (analyse 3)

Årsager til fald i søgningen 2008

Analyse 3 stiller skarpt på potentielle årsager til søgningsfaldet til professionsbacheloruddannelserne i 2008. Der tages udgangspunkt i fem konkrete hypoteser, som formodes at kunne have haft reel betydning.

De fem hypoteser er blevet testet og analyseret på basis af det samlede datamateriale. Hypoteserne 1, 2, 3 og 5 bekræftes med tilhørende varierende forklaringsstyrke, mens hypotese 4 hverken kan be- eller afkræftes. Neden for er hypoteserne og tilhørende analyseresultater ridset op rangordnet efter vurderet forklaringsstyrke.

1. Klarest står **hypotese 5** om, at *professionsbacheloruddannelserne savner prestige og anerkendelse*. Ud fra en samlet vurdering er konklusionen, at problemkomplekset omkring manglende anerkendelse, lav prestige/status og negativ medieomtale har været den væsentligste årsag til de senere års faldende søgning til især lærer-, pædagog- og sygeplejerskeuddannelserne. Samtidig udgør problemkomplekset den klart største barriere for, at øge søgningen til disse uddannelser. Men spørgsmålet er om 2008-søgningen i forhold til de umiddelbart foregående år i særlig grad kan siges at være ramt af de nævnte forhold? Isoleret set giver bevægelserne i søgningsudviklingen ikke anledning til at konkludere bekræftende, mens den kvalitative analyse klart peger på, at overenskomststridighederne i foråret har påvirket søgningen til sygeplejerskeuddannelsen og pædagoguddannelsen negativt.
2. **Hypotese 1** om at *unge fravælger uddannelse pga. beskæftigelsessituationen og økonomiske incitamenter* bekræftes og tillægges væsentlig forklaringskraft. Igen er det spørgsmålet om, hvorvidt denne forklaringsfaktor skulle være unik eller 'særligt kraftigt gældende' for søgningsfaldet i 2008. Men analyserne viser, at 'mekanismen' virker som antaget i hypotesen, og med de nærmest historisk gunstige arbejdsmarkedskonjunkturer i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008 er det yderst plausibelt, at effekten har været af ekstraordinær betydning i forhold til netop 2008-søgningen.
3. **Hypotese 2** om *sabbat for afklaring af uddannelsesvalget* bekræftes og tillægges væsentlig forklaringskraft. Heller ikke her kan det med absolut sikkerhed konkluderes, at disse forhold skulle være særligt kraftigt gældende for faldet i 2008. Følgende forhold trækker dog i retning af, at kreditere begge hypoteser en betydelig vægt: 1) årets studenter som den første afgangsårgang er 'ramt' af gymnasierformen, 2) de nye fagspecifikke adgangskrav til mange universi-

tetsuddannelser², 3) den generelle tendens gennem de senere år mod at de unge finder uddannelsesvalget svært.

4. **Hypotese 3** om *sabbat for kvalifikationernes skyld* bekræftes men tillægges mindre forklaringskraft end hypotese 2. De yderst gunstige arbejdsmarkedskonjunkturer i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008, som gjorde kvalificerende jobs relativt let tilgængelige, taler for, at denne forklaringsfaktor har haft (lidt) ekstra betydning i forhold til 2008-søgningen sammenholdt med de umiddelbart foregående år.
5. **Hypotese 4** om at *årgang 2008 blev særlig skoletrætte kan hverken be- eller afkræftes* tilnærmelsesvist entydigt. Adfærdsmæssigt er der færre i årgang 2008, der er søgt ind på en videregående uddannelse, men holdningsmæssigt ligger der ikke noget til grund for, at de skulle være mere skoletrætte end årgangen før – snarere tværtimod. Flere har taget sabbat, men til gengæld planlægger de ikke at gøre det særlig lang tid.

² Antagelsen er, at selvom professionsbacheloruddannelserne ikke er direkte ramt af disse mange nye fagspecifikke adgangskrav, så har den megen vejledning og diskussion omkring dem skabt ekstraordinær stor usikkerhed om uddannelsesvalget på tværs af de videregående uddannelsesniveauer.

2 Analyse 1: Valg og fravalg – hvorfor og hvornår?

Kapitel 2 har til formål at beskrive de generelle faktorer, der spiller ind på de uddannelsessøgendes valg og fravalg af uddannelse (2.1). I forlængelse belyses kortfattet, hvornår selve uddannelsesvalget finder sted (2.2).

2.1 Generelle faktorer der påvirker valg og fravalg af uddannelse

De potentielle studerende peger *i den kvalitative del af undersøgelsen* på en række betydningsfulde faktorer i forbindelse med det at vælge en videregående uddannelse. Det drejer sig om:

- Interessen – interessant for mig...!
- Uddannelsernes image og mediernes rolle
- Omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget
- Forestillinger om karrieremuligheder
- Information fra 'institutionaliserede instanser og arrangementer'
- Indtjeningsmuligheder på længere sigt og omkostninger på kort sigt

2.1.1 Interesse – interessant for mig...!

”Det skal være interessant for mig”, og ”det skal opleves helt rigtigt”, er de mest karakteristiske udsagn, når de potentielle studerende skal formulere, hvad der er vigtigt for dem i forhold til at vælge uddannelse – det handler (stadig) primært om *interesse*. Dette står klart efter interviews med både potentielle og igangværende studerende samt studievalsvejledere og forældre til de potentielle studerende³. Herunder skal både fagområdet, uddannelsen og karrieremuligheder fange deres interesse. Hvis ikke dette er tilfældet, tænkes uddannelsen ikke umiddelbart ind i de potentielle studerendes forestillinger om fremtiden, mener både studievalsvejlederne og en stor del af forældrene til de potentielle studerende.

Ifølge de potentielle studerende går *interesse* på, at det skal være spændende, udfordrende og sjovt at uddanne sig. I forhold til interessen tænker de ifølge flere studievalsvejledere primært i fagområder, om de potentielle

³ Dette var også en væsentlig konklusion fra rapporten ”Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen”, Epinion (2007)

studerende eksempelvis synes det kunne være spændende at arbejde med børn, sundhed eller kommunikation.

De potentielle studerendes uddannelsesvalg forbindes overordnet med den enkeltes ønsker om livsstil, karriere og fremtidsbilleder. De oplever således det at vælge en uddannelse som noget meget *vigtigt* i forhold til deres fremtidige liv. I den forbindelse tænker de umiddelbart, at deres valg af uddannelse skal imødekomme deres forestillinger om et fremtidigt liv – for nogle er det fremtidige liv ensbetydende med *studielivet*, og for andre *livet i et mere langsigtet perspektiv*. For en stor del af de adspurgte drives valget primært af deres forestillinger om et studieliv og livet som studerende. For andre drives uddannelsesvalget primært af deres forestillinger om et fremtidigt voksenliv – herunder de karrieremæssige muligheder, en uddannelse kan give dem.

De potentielle studerende oplever overordnet set, at mulighederne for at vælge en uddannelse, der passer til dem, er virkelig gode, hvilket de ser som en forudsætning for overhovedet at tænke videregående uddannelse. De vurderer uddannelsesudbuddet og deres muligheder for at vælge som relativt brede – at de har mange muligheder, og at der i uddannelseslandskabet naturligt vil være en videregående uddannelse, som passer til dem. Spørgsmålet er bare 'hvilken'?

2.1.2 Uddannelsernes image og mediernes rolle

Det image, som de enkelte uddannelser – eller nærmere de professioner som de peger frem mod – har, er også en meget væsentlig faktor for de unges uddannelsesvalg. De uddannelser, som har relativt høj status, vælges ofte inden for et givent fagområde frem for alternativer inden for selvsamme. Det at være en del af noget 'lidt lærere' spiller således en rolle. I den forbindelse er det ikke undervisning, faciliteter eller fag, der er i fokus, men mere en fornemmelse hos de unge, som går på, at netop denne uddannelse har en 'X factor', som gør den særligt attraktiv. De vil gerne se den potentielle uddannelse, som havende en særlig værdi og status, så de kan være stolte af deres uddannelse.

De potentielle studerende foretrækker således de uddannelser, de har et positivt indtryk af i forvejen. Her er det særligt uddannelser, de forbinder med noget spændende, udfordrende og nytænkende, der opleves som attraktive. De gider ikke det grå, ensformige og alt for almindelige. Det gør sig gældende både i forhold til selve uddannelsen, og de karrieremæssige muligheder, som uddannelsen på sigt forventes at give dem.

Studievalgsvejlederne vurderer, at forskellige uddannelsers image ofte er en væsentlig barriere for de unges forestilling om og endelige valg af uddannelse. De potentielle studerende fravælger således at tage visse uddannelser i deres overvejelser om uddannelsesvalg alene på grund af dårligt ry. Der er visse uddannelsesretninger og fagområder, som på forhånd er stort set 'uacceptable' i de unges netværk.

Studievalgsvejlederne oplever, at medierne spiller en vigtig rolle i forhold til at 'forme' de unges valg af videregående uddannelse. Dog er de unge ofte ikke selv bevidste om mediernes indflydelse. De potentielle studerende op-

lever ikke, at de direkte påvirkes af medierne, men at påvirkningen måske finder sted mere indirekte – altså på delvist ubevidst plan. De føler således ikke, at medierne direkte har indflydelse på deres uddannelsesvalg. Når det er sagt, henter de potentielle studerende en del af deres referencerammer og forestillingsbilleder i relation til forskellige uddannelser og faglige retninger fra medierne. Mange nævner således flere gange negativ omtale i medierne som noget, der har påvirket deres syn på en specifik uddannelse.

I forhold til den mediemæssige påvirkning gør særligt to former for kommunikation sig gældende i forhold til de unges uddannelsesvalg: Medieomtale og mediefremstilling. Med medieomtale mener studievalgsvejlederne, at omtale – særligt når den er negativ – af bestemte fagområder, professioner og uddannelser påvirker de unge meget. Hvis en uddannelse eller en profession i medierne fremstilles som uattraktiv, typisk på grund af løn eller arbejdsvilkår, devalueres uddannelsen og 'tilhørende' professioner automatisk i de unges bevidsthed. Specifikke uddannelser og professioner bliver således 'no go' for de unge og deres omgangskreds og betragtes måske ikke engang som en mulighed. De potentielle studerende nævner eksempelvis sygeplejerskernes dårlige arbejdsforhold og pædagogernes dårlige løn som eksempler på dette⁴.

I mediefremstillingen ligger, ifølge studievalgsvejlederne, at de unge i høj grad lader sig inspirere af tv-udsendelser, artikler og billeder af forskellige uddannelser, fagområder og/eller professioner og karriereveje. Det kan eksempelvis være en tv-serie om læger, en dokumentar om sygeplejersker eller en artikelserie om designere, der får interessen for en uddannelse til at blomstre. TV-fiktion kan også spille en rolle; de potentielle studerende gav som eksempel, at DRs tv-serie 'Rejseholdet' kunne øge motivationen for at søge ind på politiskolen, og at den amerikanske tv-serie *Ally McBeal* på samme måde kunne øge interessen for at læse jura på universitetet. De vigtigste elementer i forhold til at vække de unges interesse for en bestemt uddannelsesretning gennem mediefremstillinger er, at der er fokus på den *gode historie*, der fremstiller uddannelsen, fagområdet eller professionen/karrieren som spændende, udfordrende og sjovt. De unge vil for alt i verden ikke kede sig.

2.1.3 Omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget

De potentielle studerende lader sig påvirke og lytter i høj grad til, hvad andre fortæller og mener om forskellige uddannelsesretninger. Andres syn på visse uddannelser har stor indflydelse på de unges valg og fravalg af visse uddannelser – selvom uddannelsen intersemæssigt, fagligt og karriermæssigt virker appellerende på dem. Oplever de potentielle studerende, at en uddannelse sættes i negativt lys, bliver dette således en væsentlig barriere for det at medtænke uddannelsen som en mulighed. Omvendt kan positiv omtale af en uddannelse betyde, at uddannelsen vælges til.

⁴ Disse kvalitative eksempler flugter survey-resultaterne fra "Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen", Epinion (2007)

De potentielle studerende lytter i særlig grad til personer i deres nære omgangskreds. For det første spiller forældrene en væsentlig rolle. Forældrene kan påvirke på forskellig vis: Som inspirator, rollemodel eller skræmmebillede.

I *inspirator-rolle* ligger, at forældrene taler for en bestemt uddannelsesretning eller fagområde. Forældrene har en forestilling om en særlig uddannelse og påvirker gennem, 'det her er virkelig noget for dig'. Forældrene fungerer generelt som sparringspartnere i forhold til indsnævring af uddannelsesmuligheder og i forhold til valg af den konkrete uddannelse. Forældrene er nogle, de unge spørger til råds og lytter til både i tilvalgs- og fravalgssituationer.

I *rollemodel* ligger, at forældrene i kraft af deres egne uddannelses- og professions-/karrierevalg står som positive eksempler for et særligt fagområde eller uddannelse a la, "min far er læge, og det vil jeg også være".

I det, at forældre kan fungere som *skræmmebillede*, ligger, at forældrenes uddannelse eller mangel på samme påvirker de unge i retning af, "sådan vil jeg ikke ende". Det er især unge med lavt uddannede forældre med kort eller uden uddannelse, som netop *vil* uddannelse for at undgå et liv som ufaglært.

Udover forældrene spiller venner, bekendte og andre familiemedlemmer en væsentlig rolle i de potentielle studerendes forestillinger om videregående uddannelse samt i deres konkrete beslutningsproces. De lytter til, hvad forskellige personer i deres sociale netværk har oplevet, hørt eller mener om bestemte uddannelser eller fagområder. Deres tilvalg og i særdeleshed deres fravalg af bestemte uddannelser er således ofte forankret i et, "det, har jeg hørt, er fedt", eller "jeg kender en, der er lærer, og det er simpelthen for hårdt et job".

I de unges valgproces mod deres videre uddannelse oplever studievalsvejlederne ofte, at de unge løbende får en del 'andenhåndsviden' fra deres venner og bekendte. Der er ofte en blandt vennerne eller i omgangskredsen, der kender en, som har oplevet positive eller negative ting på en konkret uddannelse, indenfor et specifikt fagområde, eller vedrørende et bestemt fags karrieremuligheder – og de deler disse andenhåndsoplevelser med hinanden i stor stil. På den måde kan der være en betydelig risiko for, at der opstår formodninger og dannes myter på basis af viden og information, som ikke nødvendigvis er kvalificeret – endsige korrekt.

2.1.4 Forestillinger om karrieremuligheder

Umiddelbart fylder det at dygtiggøre sig og erhverve kompetencer meget i de unges bevidsthed. De vil gerne have muligheden for at blive bedre og for at lære noget (mere) om en given uddannelse/profession. De ser således videregående uddannelser som en positiv vej at gå mod det at opnå viden og specialisere sig inden for et bestemt fag eller et bestemt fagområde. Oveni denne specialisering forestiller de potentielle studerende sig endvidere, at det at tage en videregående uddannelse i sig selv *åbner flere døre*, og giver dem flere muligheder for at skabe en varieret og udfordrende karriere. De fordrer således, at en videregående uddannelse på en og samme tid gerne

skal skabe muligheder for dem og give specialistviden sammen med en generel oprustning af deres kompetencer.

Også de formodede karrieremuligheder spiller derfor en væsentlig rolle for de unges uddannelsesvalg. Både ifølge dem selv, deres forældre og studievalsvejlederne. Det er vigtigt for de potentielle studerende, at de kan forestille sig deres fremtidige job som spændende, udfordrende og sjovt. Flere af de adspurgte oplever endvidere behov for at kunne tænke deres fremtidige karriere inden for en specifik profession som eksempelvis læge, advokat eller ejendomsmægler. Derudover mener de potentielle studerende, at de fremmer deres karrieremæssige muligheder ved at tage en videregående uddannelse – at det bliver lettere at nå derhen, hvor man gerne vil, hvis de har en videregående uddannelse med i bagagen.

I forhold til uddannelsesvalg er de unges fokusering på karrieremuligheder tvetydig, fortæller flere studievalsvejledere. På den ene side udtrykker de unge præferencer for uddannelser med et *konkret karrieremål* – fx en konkret profession – i sigte. Dette opleves som trygt, og de unge kan derved lettere forholde sig til fremtiden. Omvendt vurderer studievalsvejlederne også, at *åbne karrieremuligheder* er vigtige i de potentielle studerendes uddannelsesvalg – deres uddannelse skulle nemlig låse dem permanent fast i et specifikt job, men derimod giver dem rum for udvikling i forskellige retninger.

Endvidere er det et væsentligt argument for at tage en videregående uddannelse, at de potentielle studerende anser en sådan for et væsentligt skridt i retning af at opnå et godt liv, hvor økonomien og karrieren er sikret. Oveni dette oplever de nu og her også en tryghed i at vide, hvad de skal efter gymnasiet. De kan godt opleve arbejdsmarkedet som lidt faretruende, hvorfor det at tage en videregående uddannelse også bliver en bekvem anledning til at udskyde karrieren lidt.

Hvis en uddannelse eller 'tilhørende' professioner og mulige karriereveje fremstår 'tør og kedelig', medtænkes uddannelsen sjældent som en mulighed i de unges bevidsthed. De skal føle, at uddannelsen er spændende og udfordrende – at den giver dem mulighed for at få en varieret og interessant karriere, hvor dagene ikke er ens. Hvis de føler, at uddannelsen begrænser dem og deres karrieremæssige muligheder, er de tilbøjelige til at afvise uddannelsen.

2.1.5 Information fra 'institutionaliserede' instanser og arrangementer

En væsentlig udfordring i forbindelse med de potentielle studerendes uddannelsesvalg er, at de oplever det at tage en videregående uddannelse som noget lidt abstrakt. De ved ikke helt, hvad der forventes af dem og er generelt lidt usikre på, om de kan leve op til de krav, en videregående uddannelse stiller. De savner således en større tryghed omkring at tænke og forestille sig livet som studerende på en videregående uddannelse.

Mange studievalsvejledere oplever, at de studerende på ungdomsuddannelserne helt konkret mangler viden i forhold til en række uddannelser. De giver udtryk for, at de unge er helt skarpe på fagområder og de store og al-

ment kendte uddannelser. Men deres kendskab til mulighederne inden for fagområder og niveauerne af uddannelsesmuligheder (erhvervsakademi, professionsbachelor, universitetsuddannelse) er ofte yderst begrænset. Det er således ofte en del af det, som studievalsvejlederne prøver at informere og kommunikere om. Deres erfaring er desværre, at det ofte er svært at trænge igennem med budskaberne.

Studievalsvejlederne oplever, at de potentielle studerende både bevidst og ubevidst har antennerne ude i forhold til information om uddannelser, fagområder og karrieremuligheder. De er som nævnt opmærksomme på og lytter til, hvad der rører sig i deres omgangskreds, i medier og i samfundet generelt. De informationer og vurderinger, de potentielle studerende opfanger på deres vej mod det at vælge en videregående uddannelse, betyder meget og påvirker den måde, hvorpå de unge tænker om uddannelser, fagområder og karriereveje – både positivt som negativt.

De potentielle studerende er i løbet af interviewene løbende blevet præsenteret for en række forskellige tiltag, der er sat i værk for at øge deres viden om egne uddannelsesmuligheder. De potentielle studerende beskriver flere af disse som væsentlige kilder til viden og information, hvilket udspecificeres nedenfor.

Studievalsvejledere

Generelt nævner de potentielle studerende ikke studievalsvejlederne som særligt betydningsfulde for deres valg af uddannelse. Flere har i løbet af deres gymnasietid talt med en studievalsvejleder, og den generelle oplevelse er, at studievalsvejlederne primært kan hjælpe med praktiske og specifikke spørgsmål om eksempelvis optagelse, adgangskrav, uddannelsens opbygning og karrieremuligheder – en beskrivelse som ligger fint i tråd med studievalsvejledernes opdrag.

De potentielle studerende forbinder primært studievalsvejlederne med nogen, der kan hjælpe dem, hvis de allerede har nogle specifikke uddannelser i tankerne men er i tvivl om, hvilken de skal vælge. Det er således ikke nogen, de unge går til, hvis de er helt på bar bund i forhold til, hvad de skal vælge rent uddannelsesmæssigt. Enkelte potentielle studerende fortæller dog, at de har besluttet sig for at læse noget specifikt efter egentlig rådgivning fra deres studievalsvejleder. De er blevet guidet i forhold til, hvilken uddannelse de skulle vælge på baggrund af deres specifikke interesseområde.

De unge oplever umiddelbart, at studievalsvejlederne er synlige og relativt tilgængelige i løbet af deres gymnasiale uddannelsesforløb. Dette gælder i særdeleshed i forhold til arrangementer og oplæg på klasseniveau – i mindre grad i forhold til at få individuel vejledning. De fleste potentielle studerende har således heller ikke brugt studievalsvejlederne til individuel vejledning i forhold til deres uddannelsesvalg. De fleste ved godt, at muligheden for individuel vejledning eksisterer (både på skolerne og studievalgskontorerne), men har ikke benyttet sig af den – det er ikke noget de typisk selv tager initiativ til. Derimod har næsten alle brugt nogle af de aktiviteter, som studievalsvejlederne er med til at arrangere ude på skolerne – fx Karrieredagene.

Studievalgsvejlederne føler, at deres vejledningsfunktion har ændret sig, især efter den nye gymnasireform. De er gået fra i overvejende grad at være inspiratorer for de potentielle studerendes forestillinger om fremtidigt uddannelsesvalg til at agere mere praktisk og vejlede strategisk. Deres primære funktion er i dag at hjælpe de potentielle studerende med at gennemskue og forstå uddannelsessystemets øgede kompleksitet – herunder nye regler, optagelseskrav og suppleringsmuligheder. De oplever således, at de potentielle studerende generelt er blevet mere målrettede og bevidste om at tænke og tilrettelægge deres fremtidige uddannelsesvalg. De vurderer, at potentielle studerende ofte bruger deres vejledning med henblik på at blive klædt på til at kunne nå et givent endemål – at være sikret en plads på en ønsket uddannelse.

Studievalgsvejlederne oplever dog stadig, at der er en gruppe unge, som bruger dem til inspiration og sparring i forhold til at finde den rigtige uddannelse. I denne gruppe findes især de lidt mindre fagligt dygtige unge, som er usikre på deres egne kompetencer og muligheder i forhold til et fremtidigt uddannelsesvalg. Studievalgsvejlederne vurderer, at deres funktion i forhold til denne gruppe af potentielle studerende i første omgang er at få de unge til at tro på, at de kan klare en videregående uddannelse og herefter at vejlede om forskellige typer uddannelser inden for et bestemt interessefelt.

Studievalgsvejlederne vurderer, at deres løbende kontakt med de potentielle studerende ude på ungdomsuddannelsesinstitutionerne er med til at få de unge til i højere grad at tænke på deres fremtidige muligheder og forestillinger om videregående uddannelse. De oplever, at de unge generelt tænker mere på uddannelse, og at uddannelsesvalget tillægges megen betydning.

I forhold til den personlige vejledningssituation oplever studievalgsvejlederne, at de unge, der kommer til dem, ofte er blevet opfordret til at søge vejledning af deres forældre. De har en oplevelse af, at de taler med potentielle studerende, der generelt oplever det at vælge 'den rigtige uddannelse' som et meget stort og lidt besværligt valg.

Karrieredagene

Karrieredagene opleves generelt positivt af de potentielle studerende. Særligt at det er et forum, hvor de kan få input fra nogen, der enten selv har den uddannelse, de overvejer at tage, eller arbejder indenfor det område, de selv overvejer at ville arbejde indenfor.

En stor del af de potentielle studerende oplever det som særligt positivt, at de på karrieredagene får uddannelsesmæssige input fra folk med førstehåndskendskab til specifikke uddannelser og karrierer. Det opleves som en god og effektiv markedsføring af uddannelserne, idet den 'personlige historie' ofte får uddannelserne til at virke vedkommende, spændende og attraktive. Gennem det personlige element bliver uddannelserne mere virkelige og dermed nemmere at tænke ind som en reel mulighed. Flere potentielle studerende nævner oplevelser med personer inden for et bestemt fagområde, som noget der har fået deres øjne op for en bestemt uddannelse eller faglig retning.

De potentielle studerende fremhæver generelt, at Karrieredagene er med til at gøre uddannelse og eventuel karriere håndgribeligt, hvilket opleves som meget vigtigt i forbindelse med deres valg af uddannelse. Mange potentielle studerende forklarer, at de generelt har lettere ved at træffe en beslutning om specifik uddannelse jo mere konkret og håndgribelig, de oplever, den er. Heri ligger, at Karrieredagene giver dem en bedre fornemmelse for, hvad både uddannelse og efterfølgende professioner og karrieremuligheder kan indeholde.

Portalen ug.dk

Alle de potentielle studerende nævner umiddelbart personligt kendskab til portalen UddannelsesGuiden.dk (www.ug.dk). De ved, hvad den kan bruges til og hvilke typer af information, som findes der. De fleste potentielle studerende har søgt information om de uddannelser, de overvejer at søge ind på, og portalen bliver spontant nævnt af mange som en kilde til information.

De fleste potentielle studerende fortæller, at de har brugt ug.dk til at søge information om forskellige uddannelser. Det drejer sig dels om information om opbygningen og indholdet af konkrete uddannelser men også om generelle og uddannelsesspecifikke optagelseskrav. Ligeledes har flere af de potentielle studerende brugt hjemmesiden som inspiration, hvor de med udgangspunkt i et givent interessefelt har søgt information om mulige uddannelser.

De potentielle studerende oplever umiddelbart ug.dk som anvendelig og overskuelig, hvad angår information og viden om forskellige uddannelser. De vurderer Internettet som en naturlig og tilgængelig kanal for information og viden. I den forbindelse opleves ug.dk i vid udstrækning som indholdsmæssigt tilstrækkelig i forhold til deres informationsbehov om uddannelses- og karrieremuligheder.

De potentielle studerendes udbredte brug af ug.dk indikerer, at deres behov for andre informationskanaler er faldet. Dette er primært gældende i den indledende overvejselsfase, hvor de søger hurtig afdækkende information og oplysning om forskellige uddannelsesmuligheder.

2.1.6 Indtjeningsmuligheder på længere sigt og omkostninger på kort sigt

De potentielle indtjeningsmuligheder udgør også en væsentlig faktor i de unges kalkule i forhold til at tænke videregående uddannelse. De oplever generelt videregående uddannelse som en adgangs billet til at tjene penge, og forestillingen om flere penge fungerer som gulerod for det at læse videre. De tænker umiddelbart længde af uddannelse sammen med mulighed for højere løn – jo længere uddannelse jo mere i løn. En del af de medvirkende potentielle studerende fortæller, at de direkte vælger uddannelse på grund af forestillinger om god løn og lønstigningsmuligheder.

Studievalgsvejlederne og forældrene til de potentielle studerende oplever, at en del unge tænker penge/løn med i deres overvejselser omkring uddannelse. Generelt oplever forældrene dog ikke, at penge alene er det, som driver de unges valg af en specifik uddannelse, men det er med til at definere, om ud-

dannelsen er attraktiv og efterfølgende tænkes ind i overvejelserne om videregående uddannelse. Både studievalsvejlederne og forældrene påpeger, at de unge typisk har et urealistisk højt forventningsniveau i forhold til startløn og efterfølgende lønstigningsmuligheder.

For en del unge fylder løn meget som en barriere for valg af visse uddannelsesretninger. Studievalsvejlederne og forældrene oplever således, at de unge til dels fravælger specifikke uddannelser på grund af en forestilling om et lavt lønniveau. I hvert fald er visse uddannelsesretninger slet ikke en del af de potentielle studerendes uddannelseslandkort netop på grund af en forestilling om dårlige lønforhold.

For en del potentielle studerende udgør det, at de 'i mange år' skal leve på en SU, en barriere i forhold til at påbegynde en videregående uddannelse. I den forbindelse, oplever de ikke, at mulighederne for at kunne supplere SU'en med en anden indkomst er tilstrækkelige. Dette gør sig gældende for nogle unge, der går i gymnasiet og som har fokus på tiden efter uddannelsen. Mere udpræget gør det sig imidlertid gældende for de lidt ældre i målgruppen, som typisk har været væk fra studierne i et længere stykke tid. De har måske fået børn og familie og forestiller sig, at de har svært ved at klare sig for en SU.

Nogle blandt de potentielle studerende fravælger særligt universitetsuddannelserne, fordi (mindst) fem år på en SU virker uoverskueligt. De kan ofte overskue en kortere uddannelse, men tanken om en længerevarende periode med stram økonomi er afskrækkende.

2.2 Hvornår overvejes og træffes uddannelsesvalget?

I de kvalitative interview er der flere som nævner, at de allerede begyndte at tænke fremtidige uddannelsesmuligheder i løbet af grundskolen. For de fleste har tankerne om fremtidig uddannelse dog først trængt sig på i løbet af de første 1-2 år på deres gymnasiale uddannelse. Studievalsvejlederne og forældrene oplever samlet set også, at de unge fokuserer på uddannelsesmuligheder i en relativt tidlig alder. Ifølge studievalsvejlederne tænker de unge uddannelse i et mere langsigtet perspektiv sammenholdt med tidligere årgange. Dette også selvom de dog ofte endnu ikke ved, hvad perspektivet præcist indeholder.

Generelt oplever de potentielle studerende studievalsvejlederne som betydningsfulde i forhold til det at sætte tanker om fremtidig uddannelse i gang – de er med til at sætte videregående uddannelse på dagsordenen. Gennem løbende oplæg i klasserne og forskellige uddannelsesrelaterede arrangementer er studievalsvejlederne således med til at sætte fokus på et fremtidigt uddannelsesvalg i løbet af de potentielle studerendes gymnasiale uddannelse.

Ifølge studievalsvejlederne føler de potentielle studerende sig lidt utrygge ved at skulle vælge og overskue at gå på en videregående uddannelse. I den forbindelse taler de, ifølge både dem selv og studievalsvejlederne, meget med hinanden og deres forældre om deres uddannelsesmuligheder og eventuelle begrænsninger. De potentielle studerende oplever generelt, at deres

gymnasiale uddannelse er et springbræt til en videregående uddannelse. Derfor fokuserer de også allerede under deres gymnasiale uddannelse meget på karakterer og fagspecifikke niveauer, som kan hjælpe på deres videre vej.

En stor andel af de potentielle studerende, der befinder sig i sabbatperioden, har ikke besluttet sig endeligt for, hvad de vil studere. Flere bruger Sabbatten til nøje at overveje deres muligheder, så de kan træffe et så kvalificeret valg som muligt. Mange føler sig ikke i stand til at tage beslutningen, før de har haft en pause. Nogle kan måske have haft en ide om, hvad de vil læse allerede i gymnasietiden, men er bange for at springe ud i det før de er *helt* sikre. Pausen skal give dem mulighed for at samle mere information og blive helt afklarede. Andre har ikke været nær så konkrete i deres overvejelser i løbet af gymnasiet, og sabbatperioden er for dem en oplagt mulighed for at få inspiration ved at 'tænke på noget andet' og prøve forskellige ting af, som kan hjælpe dem på vej mod en videreuddannelsesmæssig afklaring.

I tabel 2.2.1 er der spurgt til, hvornår der blev truffet valg af videregående uddannelse. Som det ses, er der for de fleste grupper tale om, at de fleste træffer deres afgørelse om valg af videregående uddannelse i løbet af sabbatperioden. For de universitetsstuderende er der dog flere (41 pct.), der træffer afgørelsen i løbet af deres gymnasiale uddannelse. I øvrigt bemærkes, at de pædagogstuderende tilsyneladende skiller sig markant ud ved at have en relativt høj andel (22 pct.), som allerede traf deres uddannelsesvalg i grundskolen.

Tabel 2.2.1. "Hvornår traf du dit valg af videregående uddannelse?" Pct.

	Erhvervsakademistuderende	Lærerstuderende	Pædagogstuderende	Sygeplejerskestuderende	Øvrige professionsbachelorstuderende	Universitetsstuderende
Da jeg gik i folkeskole/fri grundskole/privatskole/efterskole	5	8	22	6	11	10
Under gymnasial uddannelse	35	29	23	30	34	41
Da jeg gik på højskole	0	3	1	1	3	3
Under sabbat i øvrigt	36	43	41	55	42	33
Lige op til ansøgningsfristen	19	13	9	8	2	12
Ved ikke	5	5	4	0	1	1
I alt	100	100	100	100	100	100

Note: Kategorien 'under gymnasial uddannelse' indeholder også 'under et tidligere studieforløb', da respondenterne har haft svært ved at adskille de to.

2.3 Opsummering og konklusion på analyse 1

Valg og fravalg – hvorfor og hvornår?

Analyse 1 beskriver faktorer, der generelt spiller ind på de uddannelsessøgendes valg og fravalg af uddannelse, og i forlængelse belyses, hvornår selve uddannelsesvalget finder sted.

De potentielle studerende oplever valg af videregående uddannelse som særligt vigtigt, og det tillægges stor betydning, at det er 'det rigtige valg'. De oplever uddannelse som et (nødvendigt) skridt mod det at blive voksen, som middel til at sikre fremtiden og som en mulighed for at kunne dygtiggøre sig inden for et fagspecifikt område.

Interesse fremstår umiddelbart som den vigtigste motivationsfaktor for de unges valg af uddannelse – både i forhold til indholdet af studiet og forestillinger om fremtidige karrieremuligheder. Dette gælder blandt både de potentielle og de nuværende studerende. Det skal dog understreges, at 'interesse' som motivationsfaktor langt fra er en i udgangspunktet given upåvirkelig variabel. Fx må det klart forventes, at de to andre meget væsentlige motivationsfaktorer '*uddannelsens image og mediernes rolle*' samt '*omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget*' – udover at have en selvstændig direkte effekt – har indirekte effekt gennem markant påvirkning af *interessefaktoren*. 'Interessen' formes ikke af sig selv men gennem en række input, og i den forbindelse er flere af de øvrige motivationsfaktorer oplagte bidragsydere.

Det er oplagt at den enkeltes omgangskreds har en betydelig selvstændig indflydelse på uddannelsesvalget. Især personer i den nære familie er vigtige – både som samtale-/sparringspartnere og som forbilleder (eller det modsatte). Indtrykket ud fra de kvalitative analyser er imidlertid, at uddannelsernes image – herunder ikke mindst mediernes rolle – spiller en endnu større rolle, fordi den både har en direkte selvstændig effekt på den enkelte unge, og fordi den påvirker den unges omgangskreds.

Alt i alt fremstår *uddannelsens image og mediernes rolle* som den væsentligste motivationsfaktor, da den formodes at ligge højere i 'effekthierarkiet' end både *interesse* og *omgangskredsens indflydelse på uddannelsesvalget*.

Udover de tre nævnte motivationsfaktorer er tre øvrige blevet fremstillet. *Forestillinger om karrieremuligheder* er en motivationsfaktor, som bl.a. inddrager de potentielle studerendes forestillinger om, hvad forskellige uddannelser (og ikke mindst 'tilhørende' professioner) kan føre til karriermæssigt – herunder hvor fleksible muligheder forskellige uddannelser forventes at åbne. *Information fra 'institutionaliserede instanser og arrangementer'* som forklaringsfaktor inddrager bl.a., at arrangementer som Uddannelsesdagene roses af de unge for at give mulighed for at møde og høre

på fagfolk fra den 'virkelige verden', hvilket mange finder særdeles inspirerende.

Indtjeningsmuligheder på længere sigt og omkostninger på kort sigt i form af lav indkomst under uddannelsen kommer man sjældent uden om at berører, når det drejer sig om diskussion og analyse af studievalg. Forventningen til en uddannelses/professions indtjeningspotentiale er ikke afgørende for det konkrete tilvalg af uddannelse men vigtig i den forstand, at denne motivationsfaktor fungerer som en frascreeningsmekanisme: De uddannelser, som dumper her, kommer typisk ikke for alvor i betragtning.

Hovedparten af de adspurgte unge forventer at påbegynde en videregående uddannelse inden for 1-2 år, men de færreste har endnu lagt sig fast på, hvilken videregående uddannelse de vil vælge. Valget af den rigtige videregående uddannelse fylder meget i de unges bevidsthed, og valget tænkes både i forhold til livet som studerende og i forhold til de fremtidige muligheder, en uddannelse giver.

Typisk foretages valget af en videregående uddannelse på det sidste år af den gymnasiale uddannelse, eller i løbet af sabbatperioden. Overvejelser og diskussion om valget af 'den rigtige' videregående uddannelse fylder således meget undervejs i deres ungdomsuddannelse og i særdeleshed i løbet af deres sabbat.

3 Analyse 2: Fokus på professionsbacheloruddannelserne

Dette kapitel har til formål at afdække målgruppens opfattelse af og overvejelser omkring det at vælge en professionsbacheloruddannelse. Formålet med afsnittet er at vise, hvilken position professionsbacheloruddannelserne har på de potentielle studerendes mentale uddannelseslandkort – herunder identifikation af hvilke motivationsfaktorer og barriere, der ligger til grund for (fra)valg af professionsbacheloruddannelserne. Herefter afdækkes de nuværende studerende og forældrenes opfattelser af professionsbacheloruddannelserne. Kapitlet bygger på undersøgelsens kvalitative data.

3.1 Professionsbacheloruddannelsernes position på de unges mentale uddannelseslandkort

Professionsbacheloruddannelserne fylder samlet set ikke så meget i de potentielle studerendes bevidsthed. De fleste føler sig bedre i stand til at udtale sig om universitetsuddannelserne, og ifølge studievalsvejlederne fylder professionsbacheloruddannelserne umiddelbart mest hos de potentielle studerende med en hf.

Blandt professionsbacheloruddannelserne kender de potentielle studerende primært til de volumetunge uddannelser som sygeplejerske, lærer og pædagog. Oplevelserne af disse er generelt tæt koblet med uddannelsernes – og især de tilhørende professioners – image og ry i medierne, blandt venner og familie og i samfundet generelt⁵. Forestillingerne går oftest på negative eller mindre gode aspekter ved de professioner, som uddannelserne er rettet imod. Generelt er holdningen den, at disse faggrupper ikke belønnes efter fortjeneste.

3.1.1 Det at tage en professionsbacheloruddannelse

Professionsbacheloruddannelserne opleves umiddelbart som solide og sikre uddannelser både studie- og karrieremæssigt. I dette ligger, at de potentielle studerende føler, de kender uddannelserne og ved hvilken karrieremæssig vej, de kendte professionsbacheloruddannelser vil føre dem.

De potentielle studerende overvejer dog kun i mindre grad professionsbacheloruddannelserne som de primære muligheder for deres fremtidige uddannelsesvalg. De medtænkes ofte som 'andet valg' til en eller flere forskellige universitetsuddannelser, og betragtes lidt som noget man vælger, hvis

⁵ Generelt er de potentielle studerende sjældent bevidste om sondringen mellem 'uddannelse' og 'profession', og når det gælder udprægede professionsrettede uddannelser som lærer, sygeplejerske og pædagog eksisterer skillelinjen i praksis ikke.

man ikke føler sig rustet eller ikke kan overskue en universitetsuddannelse. Dette gør sig særligt gældende for de potentielle studerende, som har taget eller er i gang med stx. De oplever, at professionsbacheloruddannelserne ”sikkert er ’fine nok’, men de er ikke noget for mig!” Elever på afsluttende år af hf tænker i højere grad professionsbacheloruddannelserne ind som førstevalgsmuligheder i deres forestillinger om uddannelsesvalg.

De potentielle studerende opfatter generelt professionsbacheloruddannelserne som særligt professionsorienterede – at der er et tydeligt karrieremæssigt endemål med det at læse til eksempelvis pædagog, lærer eller sygeplejerske. I selve uddannelsen ligger således, at den er målrettet én bestemt profession – de ved hvad man bliver, og hvad man kan bruge uddannelserne til. I den forbindelse tænkes professionsbacheloruddannelserne som en positiv mulighed for en mere direkte vej til karriere, men samtidig opfattes de karrieremuligheder, som professionsbacheloruddannelserne giver, som mere begrænsede.

Selve uddannelsen og uddannelsesforløbet på professionsbacheloruddannelserne opfattes som mindre teoretisk forankret end en universitetsuddannelse. De potentielle studerende vurderer umiddelbart det faglige niveau på professionsbacheloruddannelserne som lavere end på universitetsuddannelserne. Derudover opfattes professionsbacheloruddannelserne som værende en blanding af teori og efterfølgende praksis. I forbindelse med dette ses professionsbacheloruddannelserne som særligt stærke i forhold til at konkretisere og tydeliggøre teorien i praksis – at man med professionsbacheloruddannelserne lærer, hvad man kan bruge uddannelsen til ude i *det virkelige liv*.

Endvidere tænker de potentielle studerende generelt at professionsbacheloruddannelserne giver mulighed for at ’arbejde med mennesker’. I dette ligger, at de forbinder disse uddannelser med traditionelt bløde fag og arbejdsområder, hvor man enten arbejder med børn, syge eller ældre. De har en oplevelse af, at man med valget af en professionsbacheloruddannelse ofte spiller en afgørende rolle i samfundet. De potentielle studerende vurderer, at man ved at tage en mellemlang uddannelse får mulighed for at gøre en forskel, for at præge andre mennesker og for at hjælpe i en god sags tjeneste. Dette understøttes med en opfattelse af, at der er brug for folk med en professionsbacheloruddannelse.

De, som faktisk har valgt at tage en professionsbacheloruddannelse, er som regel meget målrettede i forhold til den profession uddannelsen leder til. Flere er via erfaring indenfor feltet blevet overbevist om, at det er det, de skal arbejde med. Derfor har negativ medieomtale ikke været afgørende for dem. De vælger at se bort fra det, fordi de ved bedre i kraft af deres erfaring. De ser kombinationen af teori og praksis som et stort plus, men interessen og motivationen for at arbejde med det specifikke fagområde er det væsentligste. I afsnittet neden for uddybes motivationsfaktorerne for at tage en professionsbacheloruddannelse.

3.1.2 Uddybende om motivationsfaktorer

De potentielle studerende og de studerende, der har valgt en professionsbacheloruddannelse, peger på en række betydningsfulde faktorer i forbindelse med det at vælge en professionsbacheloruddannelse:

- Mulighed for at arbejde med mennesker
- Konkrete og overskuelige uddannelser – en hurtig vej til arbejdsmarkedet
- Erhvervsrettet – der er forbindelse mellem uddannelse og arbejde
- Jobsikkerhed
- Uddannelse i trygge rammer

En primær motivationsfaktor for at vælge en professionsbacheloruddannelse er, at disse uddannelser giver mulighed for at arbejde med mennesker. De potentielle studerende forbinder således professionsbacheloruddannelserne med det at skulle hjælpe, forholde sig til og rådgive andre mennesker, som har brug for én. I dette ligger, at de potentielle studerende oplever, at man med disse uddannelser får muligheden for at gøre en forskel for andre – at karrieremulighederne har værdi ud fra et samfundsmæssigt og socialt perspektiv. De potentielle studerende har således respekt for dem, der vælger at arbejde som eksempelvis lærer, pædagoger eller sygeplejersker. Endvidere vurderer en del af de potentielle studerende, at professionsbacheloruddannelserne og deres faglige retninger på flere områder er interessante og spændende.

Ligeledes er en væsentlig motivationsfaktor, at professionsbacheloruddannelserne er konkrete og overskuelige. Dette gør sig gældende for både karrieresigte og længde: Man ved, hvad man kan blive med uddannelserne – hvad man kan bruge dem til, og de virker mere overskuelige og tilgængelige rent tidsmæssigt. Professionsbacheloruddannelserne opfattes således som et godt uddannelsesmæssigt alternativ, hvis man føler, at en universitetsuddannelse er for meget at gabe over teoretisk og/eller tidsmæssigt.

Flere af de potentielle studerende oplever det, at man hurtigt kan komme ud på arbejdsmarkedet, som en motivationsfaktor. For denne gruppe er en professionsbacheloruddannelse en mulighed for at sikre sig selv og dygtiggøre sig men inden for en ramme, hvor de relativt hurtigt kommer ud og får prøvet arbejdslivet af – også under selve uddannelsen. I den forbindelse spiller det også ind, at de potentielle studerende generelt finder kombinationen mellem faglighed og praktik attraktiv – at de føler, at uddannelsen tager udgangspunkt og har en forbindelse til det virkelige liv. Hvad angår 'sikkerhed' oplever de potentielle studerende, at professionsbacheloruddannelserne giver sikre stabile arbejdsmuligheder. Dette er positivt med til at øge trygheden og sikkerheden både i forhold til at tænke uddannelsen som en mulighed, men også under uddannelsen.

De potentielle studerende, som finder professionsbacheloruddannelserne særligt appellerende, prioriterer således i høj grad det at føle sig tryk i deres uddannelsesvalg. I dette ligger også, at de forbinder selve studietiden på en professionsbacheloruddannelse med fællesskab og ansvar inden for mere

sikre rammer – at man ikke i så høj grad som på universitetsuddannelserne er overladt til sig selv, men at der bliver taget hånd om en.

Konkret i forhold til sygeplejerskeuddannelsen

For sygeplejerskeuddannelsen nævner flere studievalgsvejledere, at det opleves som positivt blandt de potentielle studerende, at der er fokus på samspillet mellem teori og praksis samt på, at man kan bruge uddannelsen i hele verden. Sidstnævnte opleves som fleksibelt og som en god mulighed, hvis man pludselig gerne vil 'noget andet' med sin uddannelsesbaggrund end det, man i første omgang overvejede.

Konkret i forhold til læreruddannelsen

I forhold til at vælge læreruddannelsen er det afgørende for både de potentielle studerende og de studerende, der har valgt uddannelsen, at de kan sætte deres præg på og gøre en positiv forskel for børnene og derigennem samfundet. Derudover nævnes 'formidlingsaspektet' som væsentligt af flere studievalgsvejledere. For mange, der vælger at læse til lærer, er det en motivationsfaktor at kunne arbejde med formidling af fagligt stof. Flere studievalgsvejledere fortæller, at der blandt målgruppen generelt er en forventning om lidt mere teori på læreruddannelsen end eksempelvis på pædagoguddannelsen, hvilket opleves positivt. Enkelte studievalgsvejledere nævner, at de oplever en del 'omvælgere' fra universiteterne, der gerne vil have det teoretiske aspekt, men mangler at få det de lærer koblet til praksis.

Konkret i forhold til pædagoguddannelsen

For de potentielle studerende, der overvejer at læse til pædagog, handler det først og fremmest om, at de godt kan lide børn, og dernæst om at de gerne vil have en faglig indgang til arbejdet med børn. Flere studievalgsvejledere nævner, at pædagoguddannelsen ofte er interessant for potentielle studerende med interesse for psykologi og det at arbejde med mennesker. De studerende, som har valgt at begynde på pædagoguddannelsen, er meget motiverede i forhold til det efterfølgende arbejde, som de typisk har erfaring fra som ufaglærte. De synes, det er meget spændende og har glædet sig til at få fyldt noget teori på deres praksiskendskab. Udover dette betyder det noget, at de med stor sandsynlighed er sikret job, når de er færdiguddannede.

3.1.3 Barrierer i forhold til at vælge en professionsbacheloruddannelse

De potentielle studerende peger på en række betydningsfulde barrierer for at vælge en professionsbacheloruddannelse:

- Manglende prestige, anerkendelse og status
- Muligheder for videreuddannelse og karriere
- Løn og arbejdsvilkår
- Graden af faglighed

Den primære barriere for overhovedet at overveje professionsbacheloruddannelserne som en mulighed er, at de potentielle studerende oplever, at de *mangler prestige, anerkendelse og status*. De oplever ikke, der er status i det at læse til pædagog, sygeplejerske eller lærer, men tværtimod at der bliver set lidt ned på disse faggrupper – både uddannelserne og tilhørende professioner. Denne manglende status, oplever de potentielle studerende, gør sig gældende generelt i samfundet, hvor disse erhverv – og personer beskæftiget inden for disse erhverv – ikke regnes som værdifulde. Det er ikke 'smart' at læse til lærer, pædagog eller sygeplejerske, men nærmere noget man læser, hvis man ikke er ambitiøs og karriereorienteret.

Den manglende prestige kan spores på flere områder. For det første vurderes fagligheden på professionsbacheloruddannelserne som lavere og mindre teoretisk end på universitetsuddannelserne. I den forbindelse forestiller de potentielle studerende sig, at *professionsbacheloruddannelserne er mindre krævende* og derfor primært møntet på dem, som er *mindre fagligt stærke*.

Den manglende prestige ligger også i de karrieremæssige muligheder, som professionsbacheloruddannelserne typisk peger frem mod. De potentielle studerende oplever således, at jobbet som især pædagog (men også lærer og sygeplejerske) mangler anerkendelse som fagligt forankret profession – at det i samfundet ikke er anerkendt at være beskæftiget inden for disse erhverv, men at det ofte er utaknemmeligt. I den forbindelse opleves også *lønnen*, som en væsentlig barriere hos de potentielle studerende. Endvidere forestiller de potentielle studerende sig, at *arbejdsvilkårene* for særligt sygeplejerskerne og i mindre grad lærerne og pædagogerne er dårlige og ikke hænger sammen med den tilhørende løn.

Ligeledes er de potentielle studerendes *manglende kendskab til mulighederne for videreuddannelse* og *'alternative karriereveje'* en stor barriere for overhovedet at overveje professionsbacheloruddannelserne som en potentiel mulighed i deres valg af videregående uddannelse. Der har i dataindsamlingen ikke været eksplicit fokus på videreuddannelsesaspektet, men emnet er kommet naturligt op i forbindelse med de unges tilkendegivelser om, hvilke muligheder, som de mener, de enkelte uddannelser og uddannelsesstyper giver. Det generelle indtryk er, at professionsbacheloruddannelserne fører til professioner, som alle 'fastlåser' i forhold til videre muligheder. De potentielle studerende oplever således, at karriereudviklingsmulighederne med en professionsbacheloruddannelse er begrænsede, og ingen af de medvirkende kan forestille sig at være fx pædagog, lærer eller sygeplejerske hele livet.

Dette opleves udpræget negativt, idet mange af de potentielle studerende prioriterer mulighed for udvikling – de vil for alt i verden ikke allerede med valget af en videregående uddannelse kunne 'forudse' hele deres arbejdsliv. Heri ligger også, at de ikke oplever, at der findes interessante, udviklende og attraktive videreuddannelsesmuligheder, som kan bygges ovenpå en professionsbacheloruddannelse og ad den vej udvide de karrieremæssige muligheder. Den eneste konkrete videreuddannelsesmulighed som nævnes er, at en enkelt blandt de interviewede mener, at man med sygeplejerskeuddannelsen kan få en del meritoverført, hvis man på et senere tidspunkt vil læse til læge.

Endvidere mangler de potentielle studerende kendskab til, hvad det vil sige at uddanne sig til især pædagog, men også til lærer. De har svært ved at se, hvilken faglighed, det er man får, hvis man vælger at læse til pædagog eller lærer – hvordan man bliver kvalificeret, og hvad der kræves af en på disse uddannelser. De har lidt den opfattelse, at særligt pædagoguddannelsen ikke rummer en særlig høj grad af faglighed – hvor meget skal der til for at kunne passe børn? De efterlyser information, som fortæller mere om den faglighed, som hver af professionsbacheloruddannelserne rummer, da dette vil øge værdien i deres egen bevidsthed.

En sidste barriere, som flere studievalsvejledere nævner som vigtig, er de lave karakterkvotienter (om nogen) på professionsbacheloruddannelserne. De gør, at de potentielle studerende i vid udstrækning forbinder uddannelserne med at være mindre attraktive, og de potentielle studerende med højt karaktergennemsnit føler ofte, at dette skal bruges til noget og ikke 'gå til spille'. Denne problemstilling er dog også gældende for en lang række universitetsuddannelser, hvor det ikke stilles særligt høje krav (om nogen) til karaktergennemsnit.

Konkret i forhold til sygeplejerskeuddannelsen

I forhold til at vælge at uddanne sig til sygeplejerske gør barrierer som arbejdstider, stort ansvar, stress og dårlig løn sig gældende for de potentielle studerende. Dertil kommer, at enkelte studievalsvejledere nævner, at de potentielle studerende har fordomme om, at sygeplejersken er lægens assistent, hvilket opleves som negativt. Dog nævnes sygeplejerskeuddannelsen som havende et bedre ry end lærer- og pædagoguddannelsen.

Konkret i forhold til læreruddannelsen

Det er en væsentlig barriere for mange potentielle studerende, at det opleves som et meget hårdt arbejde til lav løn. Desuden nævner mange, at det er en profession, som ikke tilnærmelsesvis får den anerkendelse, den burde. Der er desuden en opfattelse af, at det er en uddannelse, man tager, hvis man ikke kan andet. Dette kombineret med den manglende anerkendelse opleves uoverensstemmende med, hvor vigtigt lærerhvervet er for samfundet. Enkelte studievalsvejledere nævner desuden, at der blandt de potentielle studerende kan være en oplevelse af, at der går for meget tid med papirusseri og administration frem for undervisning, hvilket opleves negativt.

Konkret i forhold til pædagoguddannelsen

De potentielle studerendes oplevelse af pædagoguddannelsen er, at de ikke får nok i løn. Desuden er indtrykket, at det er lidt et hyggejob, hvor man bare leger med børnene, og hvor fagligheden ikke er det centrale. Det forhold, at en stor andel af de uddannede pædagoger rent faktisk ikke arbejder med børn men bredt inden for socialområdet, ser ud til at være stort set ukendt for de unge. Enkelte af studievalsvejlederne peger også på at nogle potentielle studerende ikke forestiller sig pædagoguddannelsen som teoretisk set faglig nok.

3.2 Nuværende studerende på professionsbacheloruddannelserne

Den kvalitative del af undersøgelsen har også inkluderet studerende, der netop er påbegyndt en professionsbacheloruddannelse. De deltagende har holdt pauser af forskellig længde efter deres gymnasiale uddannelse varierende fra to til tolv år. Nogle vil have teori på det, de har arbejdet med. Andre har holdt en helt 'klassisk' sabbat på et par år for at kunne tage en kvalificeret beslutning om uddannelse. En tredje gruppe har arbejdet med helt andre ting i en årrække og vil nu have en uddannelse. For de fleste har det hele tiden ligget i kortene, at de ville påbegynde en uddannelse på et tidspunkt.

I forbindelse med deres valg af professionsbacheloruddannelse lægger de generelt vægt på, at det er håndgribeligt og erhvervsrettet. Det er en væsentlig faktor, at man ved, hvad man kan bruge uddannelsen til. At der typisk er et praktisk element i uddannelsen, lægger de også vægt på og oplever som positivt. En formodet jobsikkerhed tildeles af mange en væsentlig betydning for deres valg af uddannelse. Derudover har selve længden af uddannelsen for mange spillet ind – fem års uddannelse eller mere virker som en stor mundfuld.

Professionsbacheloruddannelserne vælges ofte, fordi der ikke er 'plads i livet' til en uddannelse på universitetet. Hvis de er etablerede og med børn, er det mere overskueligt – både tidsmæssigt og økonomisk – at tage en kortere og mere målrettet uddannelse.

Derudover er der en lille gruppe, som har valgt en professionsbacheloruddannelse på baggrund af et stort engagement for et specifikt fagområde og i særdeleshed for en bestemt profession. Denne gruppe er karakteriseret ved at tænke fremad i forhold til konkrete professionsmæssige muligheder, som en given uddannelse peger mod. De er primært unge, som lægger stor vægt på bløde værdier og som gerne vil arbejde med mennesker for herigennem at gøre en forskel.

De unge, der netop har påbegyndt en professionsbacheloruddannelse, oplever generelt ikke, at deres uddannelses eventuelt dårlige ry har haft indflydelse på deres endelige uddannelsesvalg. De, der læser til eksempelvis lærer eller pædagog, har således ikke oplevet den meget negative omtale i medierne og i samfundsdebatten som afskrækkende. De er bevidste om det dårlige omdømme og beklager det, men mener det bunder i uvidenhed og fordomme.

3.3 Forældrenes holdninger og fordomme i forhold til professionsbacheloruddannelserne

Umiddelbart oplever forældrene professionsbacheloruddannelserne som meningsfulde, anvendelige og brugbare. Denne opfattelse går hånd i hånd med en række fordomme om, at det er hårdt arbejde med meget lidt anerkendelse. En karakteristisk holdning er, at *"det er gode og solide uddannel-*

ser, hvor der er virkelig brug for folk, men jeg ville ikke umiddelbart anbefale mit barn at gå i den retning”.

De positive elementer er i forældrenes optik, at uddannelserne opleves som værdifulde, praktisk orienterede, overskuelige rent tidsmæssigt og brugbare (jobsikring).

- Det er uddannelser, hvor man får lov at gøre en forskel – giver mulighed for at arbejde med og hjælpe mennesker.
- Kombinationen af teori og praktik fremhæves – muligheden for at de studerende kan afprøve deres viden og interesse for faget i praksis.
- Overskueligheden rent tidsmæssigt fremhæves – vejen til arbejdsmarkedet ikke er så lang.
- Der er gode jobmuligheder, når uddannelsen er afsluttet – der er brug for en.

De negative elementer ved professionsbacheloruddannelserne er ifølge forældrene, at de opleves som lavstatusuddannelser med begrænsede muligheder og fører til dårlige arbejds- og lønforhold.

- Både uddannelserne og de tilhørende professioner/karriereveje forbindes med meget lidt anerkendelse og prestige i offentligheden. Det er ikke noget særligt at uddanne sig til lærer, pædagog eller sygeplejerske, men tværtimod noget man vælger, hvis man ikke har andre muligheder – hvis man er lidt mindre dygtig faglig. Dette gør uddannelser relativt uattraktive i de unges optik – det er eksempelvis ikke 'accepteret' at sige, at man gerne vil være lærer.
- I forhold til de manglende muligheder, er flere af forældrene bange for, at en professionsbacheloruddannelse vil begrænse deres børns udviklingsmæssige muligheder både for karriere og eventuel efteruddannelse. De tror, at mange af professionsbacheloruddannelserne vil låse deres børn fast i en bestemt retning. De ved godt, at der er muligheder for at læse videre, hvis man har en mellemlang uddannelse. Men de oplever, at dette så også er nødvendigt for at kunne avancere, og dette ser de som en barriere.
- Når det gælder arbejds- og lønvilkår er forældrene ligeledes særligt skeptiske. Flere af forældrene har selv en professionsbacheloruddannelse, og de oplever arbejdsforholdene og manglende muligheder for lønstigninger som en stor barriere for de unges tanker omkring professionsbacheloruddannelserne.

3.4 Opsummering og konklusion på analyse 2

Fokus på professionsbacheloruddannelserne.

Analyse 2 afdækker målgruppens opfattelse af og overvejelser omkring det at vælge en professionsbacheloruddannelse: Hvilken position professionsbacheloruddannelserne har på de potentielle studerendes mentale uddannelseslandkort, og hvilke motivationsfaktorer og barrierer ligger til grund for (fra)valg af professionsbacheloruddannelserne? Også de nuværende studerende og forældrenes umiddelbare opfattelser af professionsbacheloruddannelserne afdækkes.

Professionsbacheloruddannelserne betragtes af de unge som udpræget professionsrettede og relativt praksisorienterede – man får prøvet uddannelsen af i praksis – dvs. ude i det 'virkelige liv' – i løbet af selve uddannelsen. De unge har generelt det indtryk, at professionsbacheloruddannelserne fører til værdifulde og gavnlige professioner. De potentielle studerende tænker generelt professionsbacheloruddannelserne, som uddannelser der giver mulighed for at 'arbejde med mennesker' og for at kunne gøre en forskel både for den enkelte og for samfundet.

Men de unges i den henseende positive opfattelse af professionsbacheloruddannelserne forplantes ikke umiddelbart i deres præferencer for disse uddannelser, da de sjældent vurderes som et *første* uddannelsesvalg. De betragtes mere som en uddannelsesvej der vælges, hvis man ikke har de faglige kompetencer og/eller et højt nok gennemsnit til at kunne vælge lige præcis den universitetsuddannelse, man helst vil ind på.

Denne manglende vilje til at konvertere sympatien for professionsbacheloruddannelserne til egentlige præferencer skyldes primært, at professionsbacheloruddannelserne har et imageproblem: De savner prestige, anerkendelse og status. Dertil opleves selve uddannelsen og uddannelsesforløbet på professionsbacheloruddannelserne som mindre (teoretisk) fagligt forankret end universitetsuddannelserne. Alt i alt anses professionsbacheloruddannelserne således ikke som et udpræget attraktivt uddannelsesvalg trods den på mange måder positive omtale.

Paradokset er tydeligt: De unge udviser generelt stor anerkendelse i forhold til professionsbacheloruddannelserne, men mener ikke at 'andre' (samfundet) gør dette – jf. den manglende generelle anerkendelse. Et interessant resultat fra den tidligere refererede undersøgelse "Valg og fravalg af lærer-, pædagog-, sygeplejerske- og socialrådgiveruddannelsen" (Epinion, 2007) kan medvirke til at sætte dette paradoks i et delvist forklarende lys. Pointen er her, at de unge på den ene side fravælger læreruddannelsen, fordi den er *for lidt* fagligt udfordrende:

- Forholdsvis let uddannelse (om ikke andet... det kan man altid blive...)

- Forholdsvist lavt fagligt niveau (fx sammenholdt med uddannelser der peger frem mod gymnasielærerprofessionen)

Men samtidig også fordi læreruddannelsen på den anden side er *alt for* udfordrende, når det gælder kravene til personlige egenskaber:

- Temperament, tolerance, tålmodighed, hårdførhed
- Overskudsmenneske, åben, hjælpsom, selvsikker

De potentielle studerende tænker i mindre grad valget af en videregående uddannelse i forhold til uddannelsens længde. For dem betyder det således mindre, om det er en uddannelse, der varer to eller fem år, men derimod om det er en uddannelse, der interesserer dem og fremstår attraktiv. Dog oplever enkelte, det at skulle læse i mindst fem år som en stor barriere. For dem kan professionsbacheloruddannelserne virke appellerende rent studietidsmæssigt. Ikke mindst fordi disse typisk gennemføres på normeret tid, hvilket ikke gælder for universitetsuddannelserne.

De potentielle studerende og de studerende, der pt. er i gang med en professionsbacheloruddannelse, peger på en række tilskyndende faktorer i forbindelse med det at vælge en professionsbacheloruddannelse:

- Mulighed for at arbejde med mennesker – hjælpe andre og gøre en forskel
- Konkrete og overskuelige uddannelser – en hurtig vej til arbejdsmarkedet både i kraft af uddannelsernes relativt overskuelige længde samt muligheden for praktik undervejs
- Erhvervsrettet – der er forbindelse mellem uddannelse og arbejde, ikke mindst pga. den indlagte praktik
- Jobsikkerhed – det forventes at man er sikret et job i kraft af den gunstige beskæftigelsessituation for personer med en professionsbacheloruddannelse
- Uddannelse i trygge rammer – oplevelse af et godt og nært uddannelsesmiljø, hvor man i nogen grad bliver taget i hånden og ikke lades alene

De potentielle studerende peger ligeledes på en række betydningsfulde barrierer for at vælge en professionsbacheloruddannelse:

- Manglende prestige og status – gælder både i forhold til uddannelserne og de tilhørende professioner, (der skelnes som beskrevet nærmest ikke)
- Manglende anerkendelse – de oplever ikke, at de professioner, som professionsbacheloruddannelserne typisk peger frem mod, bliver værdsat i samfundet, selvom de typisk selv gør det, uanset om de overvejer en professionsbacheloruddannelse eller ej
- Muligheder for videreuddannelse og karriere – bekymring for om en professionsbacheloruddannelse giver tilstrækkeligt fleksible beskæftigelses- og videreuddannelsesmuligheder, at man ”... er tvunget til at være lærer resten af livet...”

- Lav løn og ringe arbejdsvilkår – er i sagens natur også rettet mod professionen frem for uddannelsen, hvor indtrykket er, at professionsbachelor generelt tjener for lidt, og at deres arbejdsvilkår er dårlige både fysisk og psykisk
- Relativt lav (teoretisk forankret) faglighed – henhører primært under uddannelsen i kraft af manglende optagelseskrav, praktik og en oplevelse af at være på b-holdet

De væsentligste motivationsfaktorer og betydende barrierer er kort opsummeret herunder for de tre professionsbacheloruddannelser, som der er særskilt opmærksomhed på.

Sygeplejerskeuddannelsen. De primære motivationsfaktorer er muligheden for at kunne hjælpe syge mennesker til en bedre hverdag, kunne supplere en solid faglighed med praksis samt muligheden for at kunne bruge uddannelsen i hele verden. De primære barrierer for at vælge sygeplejerskeuddannelsen er dårlige arbejdsvilkår inkl. skæve arbejdstider og lav løn, stress samt manglende anerkendelse af selve jobbet som sygeplejerske.

Pædagoguddannelsen. De primære motivationsfaktorer er muligheden under studiet at kunne tilegne sig pædagogiske kompetencer og for fremadrettet at kunne arbejde med børn – være med til at sikre dem en god start på livet. Endvidere motiveres flere af muligheden for at hjælpe socialt udsatte. De primære barrierer for at vælge pædagoguddannelsen er bekymring for manglende faglighed i uddannelsen, lav løn og manglende anerkendelse af professionen.

Læreruddannelsen. De primære motivationsfaktorer er muligheden for at kunne lære fra sig, hjælpe børn på vej, muligheden for at kunne formidle 'fagligt stof' samt løbende at kunne koble uddannelsens faglighed med praksis. De primære barrierer for at vælge læreruddannelsen er hårdt psykisk arbejdsmiljø, lav løn og manglende anerkendelse af lærerfaget.

4 Analyse 3: Årsager til fald i søgningen 2008

I dette kapitel stilles skarpt på potentielle årsager til søgningsfaldet til professionsbacheloruddannelserne i 2008. Der tages udgangspunkt i fem konkrete hypoteser, som formodes at kunne have haft væsentlig betydning. Hver hypotese beskrives kort, hvorefter resultaterne fra analyse af det samlede datamateriale inddrages for at kaste lys på hypotesernes forklaringskraft eller mangel på samme. Hypoteserne er i overskriftsform:

1. Unge fravælger uddannelse pga. beskæftigelsessituationen og økonomiske incitamenter
2. Sabbat for afklaring af uddannelsesvalget
3. Sabbat for kvalifikationernes skyld
4. Årgang 2008 blev særlig skoletrætte
5. Professionsbacheloruddannelserne savner prestige og anerkendelse

Bemærk at analyserne – undtagen i forhold til hypotese 4 – reelt har fuld udsagnskraft i forhold de seneste 3-4 års faldende søgning og altså ikke blot i forhold til situationen anno 2008.

4.1 Hypotese 1: Unge fravælger uddannelse pga. beskæftigelsessituationen og økonomiske incitamenter

Baggrunden er, at ledigheden i Danmark var historisk lav i forår og sommer 2008. Således faldt fuldtidsledige i procent af arbejdsstyrken fra 3,3 procent i marts 2007 til 2,0 procent i marts 2008. Alle surveys pegede på en meget stor mangel. De, der er skeptiske over for arbejdsmarkedsforklaringen, henviser til, at der i de foregående år i hvert fald fra 2005 var en særdeles god arbejdsmarkedssituation; også op til 2001 og i midten af 1980'erne var der lav ledighed og tendens til mangel. Men sammenligningen holder ikke helt. Situationen var ifølge alle surveys af ledige stillinger både i offentlig og privat sektor helt unik i sommeren 2008. Vi skal helt tilbage til 1960'erne for at opleve noget lignende. På den baggrund kan det ikke overraske, hvis dette kan have haft en 'engangseffekt' for 2008-søgningen, som formentlig vil forsvinde allerede i 2009, da de samfundsøkonomiske konjunkturudsigter peger entydigt nedad.

Som følge af på den ene side stigende huslejepriser og leveomkostninger generelt og på den anden side et gunstigt arbejdsmarked, hvor der er historisk gode muligheder for at få et relativt velbetalt job uden uddannelse, kan det tænkes, at folk fravælger uddannelse, da det ikke kan betale sig.

Endvidere er unge måske ikke tilstrækkeligt motiverede for at uddanne sig, da uddannelse kan have mistet sin status iblandt de unge, som i øvrigt mener, at de kan klare sig uden. Årsagen kan være, at den videnskabelige uddannelse giver ikke længere i samme grad kan omsættes til økonomisk kapital – man bliver ikke længere (helt så) rig af, at uddanne sig.

For denne hypotese gælder, at de, som har holdt sabbat relativt længe, forventes at være mere eksponeret, fordi de formodes at have vænnet sig til højere materiel levestandard.

4.1.1 Analysens resultater

Kvalitative indtryk om det gunstige arbejdsmarked

Den kvalitative analyse indikerer, at økonomi for nogen kan udgøre en barriere for at søge ind på en videregående uddannelse. Denne barriere kan dog slet ikke alene forklare den drastiske ændring fra 2007 til 2008, men de potentielle studerende oplever dog, at de gunstige konjunkturer, som i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008 konstant øgede den i forvejen meget høje efterspørgslen på arbejdskraft, umiddelbart gør et job mere attraktivt. Manglen på arbejdskraft gør det muligt for en nybagt student at få et spændende job som eksempelvis lærervikar eller it-supporter, hvilket kan være årsag til, at man holder et ekstra sabbatår. Dermed bliver det at arbejde i sabbatperioden ikke kun et middel til at spare penge sammen, men også en mulighed for at udvikle sig personligt og fagligt, hvilket vægtes tungt af de potentielle studerende generelt. Flere af studievalsvejlederne mener dog, at tilgangen til de videregående uddannelser automatisk vil øges, hvis de unges muligheder på arbejdsmarkedet som følge af konjunkturerne i den nærmeste fremtid forringes.

Både de adspurgte unge, som på nuværende tidspunkt er i gang med en gymnasial uddannelse, og de unge, der blev studenter i 2008, har dog intentioner om at påbegynde en uddannelse. Denne gruppe af de potentielle studerende er således meget bevidste om nødvendigheden af at tage en uddannelse – upåagtet de aktuelt attraktive arbejdsmuligheder som ufaglært. Enkelte har dog ladet deres planer om uddannelse blive udskudt på grund af et godt job.

For en mindre dels vedkommende er udsigten til, at de 'i mange år' skal leve på en SU en barriere. I den forbindelse oplever de ikke, at mulighederne for at kunne supplere SU'en med en anden indkomst er tilstrækkelige. Ligeledes vurderes, at det som arbejdsmarkedet ser ud i dag, er gode muligheder for at kunne tjene penge uden en videregående uddannelse. Det oplever enkelte af de adspurgte som medvirkende til, at det bliver sværere at motivere sig til at tænke videregående uddannelse som en reel mulighed.

Det kan enten være unge, der går i gymnasiet og som har fokus på endemålet – altså tiden efter uddannelsen, og det kan være dem, der har været væk fra studierne i et længere stykke tid, sådan at de i dag har svært ved at klare sig for en SU. Dette gør sig især gældende for de lidt ældre, som måske har fået børn og familie.

Nogen af de potentielle studerende fravælger særligt de lange videregående uddannelser blandt andet fordi, at fem år på en SU virker uoverskueligt. De kan ofte nemmere overskue en kortere uddannelse, mens tanken om længere tid med stram økonomi giver anledning til bekymring.

Surveydata på holdning til job og økonomi

I tabel 4.1.1 er der spurgt ind til, om udsigterne til at godt fuldtidsjob kan få folk til at udskyde eller endog helt droppe at tage en videregående uddannelse. Som det fremgår, er der blandt sabbatisterne, der aldrig er søgt ind (B2), et stort flertal af personer, som ville føle sig fristet til at udskyde uddannelsesstarten (PDI på 42), og selvom der i alle grupper er en meget lav tilslutning til helt at droppe at tage en videregående uddannelse, skiller disse sig ud igen ved at være dem, der relativt set er mest tilbøjelige til det (PDI på -41). Dette er en klar indikation på, at sabbatisterne i sagens natur er væsentligt mere 'udsatte for arbejdsmarkedets fristelser' end de øvrige.

Tabel 4.1.1. "Kunne udsigterne til et godt fuldtidsjob få dig til at udskyde eller helt droppe at tage en videregående uddannelse?" PDI¹.

	Udskyde	Droppe
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	18	-81
B1. De 'nye' 2008-studenter	3	-75
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	42	-41

1: PDI (Procent Difference Indekset) som anvendes her og i det følgende, er et simpelt mål for balancen i spørgsmål, som har (nogenlunde eller helt) symmetriske svarkategorier. PDI spænder fra 100 til -100, hvor 0 således angiver, at respondenterne fordeler sig ligeligt på begge side af midteraksen i svarkategorierne.

I tabel 4.1.1 beregnes PDI ved at lægge de andele der har svaret henholdsvis "Ja, helt sikkert" og "Ja, formentlig" sammen og derefter trække andelen der har svaret "Nej, formentlig ikke" og "Nej, helt sikkert ikke" fra. I tabel 4.1.1.a. neden for er den simple beregningsmetode gennemført på de viste PDI'er.

Tabel 4.1.1.a. "Kunne udsigterne til et godt fuldtidsjob få dig til at udskyde eller helt droppe at tage en videregående uddannelse?" Pct. og PDI¹.

Udskyde	Ja, helt sikkert	Ja, formentlig	Nej, formentlig ikke	Nej, helt sikkert ikke	Ved ikke	I alt	PDI ¹
A. Studenter på spring	19	39	27	13	2	100	$18 = ((19+39)-(27+13))$
B1. De 'nye' 2008-studenter	15	35	37	10	3	100	$3 = ((15+35)-(37+10))$
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	28	41	18	9	4	100	$42 = ((28+41)-(18+9))$
Droppe	Ja, helt sikkert	Ja, formentlig	Nej, formentlig ikke	Nej, helt sikkert ikke	Ved ikke	I alt	PDI ¹
A. Studenter på spring	2	6	23	66	3	100	$-81 = ((2+6)-(23+66))$
B1. De 'nye' 2008-studenter	3	8	19	67	3	100	$-75 = ((3+8)-(19+67))$
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	5	24	28	41	3	100	$-40 = ((5+24)-(28+41))$

Tabel 4.1.2 giver mulighed for at sammenligne med dem, som pt. er i gang med en videregående uddannelse. Til forskel fra målgrupperne i foregående tabel, er der ikke opbakning til at holde pause fra (og dermed udskyde) studiet for at tage et job – navnlig ikke blandt de studerende på professionsbacheloruddannelserne. I forlængelse er opbakningen til helt at droppe studiet minimal. Så når man først er i gang, er der en god chance for, at man ikke lader sig lokke af gunstige konjunkturer på arbejdsmarkedet til at afbryde sin uddannelse.

Tabel 4.1.2. "Kunne udsigterne til et godt fuldtidsjob få dig til at holde pause fra eller helt droppe din igangværende uddannelse?" PDI¹.

	Holde pause fra	Droppe
C. Studerende v. erhvervsakademi	-33	-63
D1. Lærerstuderende	-49	-97
D2. Pædagogstuderende	-65	-91
D3. Sygeplejerskestuderende	-66	-100
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	-58	-92
E. Studerende v. universitet	-27	-89

1: PDI = "Ja, helt sikkert" + "Ja, formentlig" minus "Nej, formentlig ikke" + "Nej, helt sikkert ikke".

I surveyen er der også spurgt direkte ind til, om den lave indkomst under studiet – i form af SU samt fritidsarbejde – kan betyde, at folk afholder sig fra at søge ind på en videregående uddannelse. Som det ses af tabel 4.1.3 er der hos de nuværende 3.g'ere/2.hf'ere (A) samt de nye 2008-studenter, der endnu ikke er søgt ind (B1), en opfattelse af, at den trange økonomi under et studium ikke er noget, der skræmmer. Men hos de øvrige sabbatister (B2) er der større skepsis.

Tabel 4.1.3. "Kan det afholde dig fra at søge ind på en videregående uddannelse, at du skal leve af SU plus evt. supplerende arbejde ved siden af studiet?" Pct. og PDI.

	Ja, helt sikkert	Ja, det kunne det muligvis godt	Nej, det kunne det nok ikke	Nej, helt sikkert ikke	Ved ikke	I alt	PDI ¹
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	7	20	41	30	2	100	-44
B1. De 'nye' 2008-studenter	10	20	32	36	2	100	-37
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	18	30	21	29	2	100	-2

1: PDI = "Ja, helt sikkert" + "Ja, det kunne det muligvis godt" minus "Nej, det kunne det nok ikke" + "Nej, helt sikkert ikke".

I tabel 4.1.4 er der spurgt mere generelt ind til det økonomiske afsavn, som er forbundet med at tage en videregående uddannelse.

Helt overordnet er det i alle grupper en markant forståelse af, at det at tage en videregående uddannelse er snævert forbundet med at økonomisk afsavn. Igen er det sabbatisterne, der aldrig er søgt ind (B2), som sammen med de sygeplejerskestuderende (D3) skiller sig ud ved at være dem, der har den allerstærkeste forståelse heraf, hvorimod studerende ved erhvervsakademiuddannelserne (C) ligger lavest.

Når det gælder spørgsmålet om, hvorvidt folk har noget imod at acceptere et økonomiske afsavn under studiet, er den dominerende en holdning blandt sabbatisterne, der aldrig har søgt ind (B2), bekræftende, og det samme gælder de nuværende 3.g'ere/2.hf'ere (A). Omvendt med de universitetsstuderende (E), som er den gruppe, der i videst udstrækning ikke har noget imod at acceptere et økonomiske afsavn under studiet. Blandt professionsbachelorne skiller pædagog- og sygeplejerskestuderende sig ud som dem, der har mest imod det økonomiske afsavn.

I forhold til om det økonomiske afsavn kunne afholde folk fra at starte på en videregående uddannelse, er mønsteret det samme: Sabbatisterne, der aldrig er søgt ind (B2), er særlig kritiske, mens de universitetsstuderende (E) ligger i den anden ende. Også de nuværende 3.g'ere/2.hf'ere er 'afkræftende' på dette, selvom mange har noget imod at acceptere det økonomiske afsavn under et studieforløb, så er det alligevel ikke noget, der i overvejende grad kunne afholde dem fra at starte på en videregående uddannelse.

Tabel 4.1.4. Uddannelse og økonomisk afsavn. PDI.

	At tage en videregående uddannelse er forbundet med et økonomisk afsavn under studieforløbet ¹	Jeg har ikke noget imod at acceptere et økonomisk afsavn under et studieforløb ¹	Kunne et økonomisk afsavn afholde dig fra at starte på en videregående uddannelse? ²
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	69	-10	-24
B1. De 'nye' 2008-studenter	69	2	-4
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	85	-22	64
C. Studerende v. erhvervsakademi	59	24	36
D1. Lærerstuderende	72	26	-6
D2. Pædagogstuderende	75	3	38
D3. Sygeplejerskestuderende	83	4	39
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	71	22	0
E. Studerende v. universitet	75	38	-43

1: PDI = "I høj grad" + "I nogen grad" minus "I mindre grad" + "Slet ikke".

2: Kun stillet til dem, der er uenige eller helt uenige i, at de ikke har noget imod at acceptere et økonomisk afsavn under et studieforløb.

I tabel 4.1.5 drejes fokus væk fra de decideret økonomiske aspekter og over på den mere generelle holdning til nødvendigheden af uddannelse. Gennemgående er der stærk forståelse for, at det er vigtigt at tage en videregående uddannelse. Men i forhold til, om man kan klare sig lige så godt på

arbejdsmarkedet uden at have taget en videregående uddannelse, er det igen sabbatisterne, der aldrig er søgt ind (B2), som er relativt mest enige heri.

Tabel 4.1.5. Betydningen af uddannelse. PDI.

	Hvor vigtigt mener du, det er, at folk tager en videregående uddannelse? ¹	Tror du man kan klare sig lige så godt på arbejdsmarkedet livet igennem uden at have taget en videregående uddannelse? ²
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	85	-6
B1. De 'nye' 2008-studenter	86	-16
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	78	18
C. Studerende v. erhvervsakademi	80	6
D1. Lærerstuderende	91	-15
D2. Pædagogstuderende	84	16
D3. Sygeplejerskestuderende	87	-13
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	88	5
E. Studerende v. universitet	86	-10

1: PDI = "Meget vigtigt" + "Ret vigtigt" minus "Ikke ret vigtigt" + "Slet ikke vigtigt".

2: PDI = "Ja, helt sikkert" + "Ja, formentlig" minus "Nej, formentlig ikke" + "Nej, helt sikkert ikke".

Konklusion hypotese 1

Unge fravælger uddannelse pga. beskæftigelsessituationen og økonomiske incitamenter.

Hypotese 1 bekræftes og tillægges væsentlig forklaringskraft. Et godt job kan fremme udskydelse af uddannelse, men kun meget få kan finde på helt at droppe deres uddannelse pga. et godt job. Heller ikke selvom der er en stærk forståelse af, at en videregående uddannelse er forbundet med økonomiske afsavn. Det er dog samtidig meget tydeligt, at det er sabbatisterne, (som aldrig har været i gang), der har størst risiko for at droppe en videregående uddannelse. Generelt er der en betydelig opbakning til nødvendigheden af at tage en videregående uddannelse.

Data kan dog ikke bære en absolut stringent konklusion om, at denne forklaringsfaktor skulle være ekstraordinært gældende for faldet i 2008. Men analyserne viser, at 'mekanismen' virker som antaget i hypotesen, og med de nærmest historisk gunstige arbejdsmarkedskonjunkturer i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008 er det yderst plausibelt, at effekten har været af ekstraordinær betydning i forhold til netop 2008-søgningen.

4.2 Hypotese 2: Sabbat for afklaring af uddannelsesvalget

Ifølge både studievalsvejledere og nyere forskning på området er der et markant stigende fokus på uddannelse som et afgørende og svært valg, der helst skal træffes rigtigt første gang, så studieskifte kan undgås. Derfor vælger nogle af de potentielle studerende at tage sabbat for uddannelsens skyld, dvs. med henblik på at blive bedst muligt afklaret og således kvalificere deres valg af uddannelse maksimalt. /Fx ved at tage et fagrelateret højskoleophold. 1)?

4.2.1 Analysens resultater

Af den kvalitative undersøgelsesrunde fremgår det, at sabbatperioden for de unge er et must. Ifølge studievalsvejledere er der et stigende fokus på uddannelse som et afgørende og svært valg, der skal træffes rigtigt første gang, da studieskifte skal undgås. Derfor vælger nogle af de potentielle studerende at tage sabbat for uddannelsens skyld dvs. med henblik på at blive afklaret og dermed styrke deres valg af uddannelse. Fx ved at tage et fagrelateret højskoleophold.

De potentielle studerende ser sabbatåret som et positivt og for de fleste nødvendigt afbræk, men mange udtrykker samtidig, at de er bange for, at for lang tid væk fra skolebænken vil resultere i, at et studium bliver for hårdt. Derfor tænker næsten alle sabbatåret som en stramt afgrænset periode. De fleste tænker sabbatåret som ét år, få overvejer to år, og endnu færre overvejer tre år eller mere. At tage to eller tre sabbatår overvejes primært af de unge, der endnu ikke har besluttet sig for, hvad de skal rent uddannelsesmæssigt.

Tænketid og pusterum

Hos de potentielle studerende tegner sig et klart billede af, at det at tænke i valg af videregående uddannelse er meget vigtigt i løbet af deres gymnasiale uddannelse. De adspurgte har alle gjort sig tanker undervejs i deres uddannelsesforløb om hvilken uddannelsesmæssig vej, de forestiller sig at gå. Uddannelse tillægges stor værdi for de potentielle studerende, fordi det opleves som et stort og vigtigt valg. Et meget voksent valg, fordi deres valg af uddannelse opleves at have betydning for resten af deres liv. De potentielle studerende tillægger det at vælge, og det at vælge rigtigt meget stor betydning. Man må ikke vælge forkert, men skal derimod være sikker i sit valg af uddannelse. De oplever, at det at vælge forkert er lidt pinligt og endnu mere, at det er spild af tid. Her spiller sabbatperioden en væsentlig rolle, som tiden, hvor de forventer virkelig at blive sikre i deres uddannelsesvalg. Nogle bruger således også sabbatperioden til at blive lidt klogere på, hvilken uddannelsesvej, de ønsker at gå – både i form af informationssøgning og praktisk arbejdsmæssig erfaring med interesseområdet.

En stor andel af de potentielle studerende, der befinder sig i sabbatperioden har ikke besluttet sig endeligt om, hvad de vil studere. Som nævnt ovenfor er sabbatperioden en tænkeperiode, hvor de nøje kan overveje deres mulig-

heder, så de kan træffe et så kvalificeret valg som muligt. Mange føler sig ikke i stand til at tage beslutningen, før de har haft en pause. Nogle kan måske have haft en idé om, hvad de vil læse allerede i gymnasietiden, men er bange for at springe ud i det, før de er *helt* sikre. Pausen skal give dem muligheden for at indsamle mere information og blive helt afklarede. Andre har slet ikke planlagt i løbet af gymnasiet, og sabbatperioden bliver således en mulighed for at tænke på andre ting, prøve forskellige ting af, som skal hjælpe dem på vej mod en beslutning.

Flere af de potentielle studerende fortæller, at de har brug for at få lysten tilbage til at læse, inden de kan forestille sig at gå i gang med mere uddannelse. For dem er sabbatperioden et nødvendigt pusterum. Mange er bange for, at de vil køre sur i en uddannelse, hvis de fortsætter direkte fra ungdomsuddannelsen. Dermed er ønsket om at holde fri fra skolearbejde og tænke på noget andet også et spørgsmål om at ruste sig bedst muligt til en kommende uddannelse.

Udvikling af personlige kompetencer

De potentielle studerende tænker umiddelbart, at de mangler lidt i forhold til at kunne klare en videregående uddannelse. Generelt forbinder de videreuddannelse og valg af uddannelse med at blive voksen. I den forbindelse oplever de potentielle studerende et behov for at indoptage mere 'voksne' kompetencer, som i deres forestillinger om livet som studerende er nødvendige for at kunne færdiggøre et studium. Også i den forbindelse spiller sabbatperioden en væsentlig rolle. De føler, at det er i løbet af sabbatperioden, de skal blive mere selvstændige og lære at stå på egne ben, før de kan påbegynde en videregående uddannelse. I denne selvstændighedsproces ligger at flytte hjemmefra, rejse, arbejde – alt sammen ting, som i deres fremtidsbilleder først kan ske efter den gymnasiale uddannelse.

Generelt har de stor lyst og behov for at komme ud og opleve en anden verden end den, de oplever, gør sig gældende som studerende på en uddannelse. Generelt er det tanken om at løsrive sig og at blive voksen, der er drivkraften for dette behov. Tanken om at kunne holde fri og komme væk – at få luft under vingerne – virker således appellerende. Sabbatperioden tildeles betydning i forhold til det at blive voksen og opfattes som led i en løsrivelsesproces.

Hovedparten af de adspurgte forældre opfatter ligeledes sabbatåret som en nødvendig del af deres børns udvikling mod det at blive voksen. De opfordrer således næsten alle deres børn til at holde fri efter gymnasiet for at komme ud og smage på det virkelige liv. I denne periode forestiller forældrene sig, at deres børn skal rejse, arbejde eller på højskole – alt sammen ting, som forældrene forbinder med 'det virkelige liv'. Forældrene oplever sabbatperioden som en nødvendig del af det at blive voksen og betoner i den forbindelse, at det er en unik mulighed for at modne de unge og gøre dem klar til at skabe et voksenliv. Forældrene ser sabbatperioden som et pusterum for de unge, hvor de i frie rammer kan få tid til at etablere sig.

Ligeledes oplever forældrene sabbatåret som en periode, hvor det at tænke videregående uddannelse bliver konkretiseret og mere målrettet – at de unge bruger sabbatperioden til at træffe det rigtige uddannelsesvalg. Dog vurderer

alle forældrene, at sabbatperioden skal være en afgrænset periode. De fleste mener, at et års sabbat er rigeligt. De frygter, at længere tid væk fra uddannelsesvejen vil gøre det sværere for deres børn at finde fodfæste som studerende. Derfor råder langt hovedparten af forældrene deres egne børn til, at sabbatperioden skal ses som en *etårig* pause.

Enkelte af forældrene udtrykker dog dyb skepsis over for, at deres børn vil tage en sabbatperiode. Denne gruppe af forældre prøver at skubbe deres børn i retning af at gå direkte fra gymnasiet til videregående uddannelse. De er bange for, at sabbatperioden vil trække de unge for langt væk fra uddannelse og livet som studerende. De frygter, at en sabbatperiode vil resultere i, at deres børn for smag for 'det søde liv' og således ikke vender tilbage til skolebænken.

Udvikling af faglige kvalifikationer

Sabbatperioden anses af de potentielle studerende som et springbræt til en efterfølgende intensiv tid på et studium. Ikke kun i forhold til deres personlige kompetencer, men også i forhold til faglige kompetencer. Det drejer sig primært om faglige kvalifikationer, der er et decideret krav for at komme ind på den uddannelse, de gerne vil begynde på. Disse kvalifikationer tilegnes typisk ved at tage eksempelvis matematik eller fysik som enkeltfag på HF samtidig med, at man arbejder. Det kan dog også dreje sig om faglige kvalifikationer, der ikke er et direkte krav for at komme ind på en specifik uddannelse. Det kan således være et ønske om at beherske engelsk bedre, ud fra en formodning om, at det vil stille en bedre i løbet af den kommende studietid, hvor meget af litteraturen og måske også undervisningen vil være på engelsk.

Ifølge studievalgsvejlederne er der et stigende fokus på at tage sabbat for *uddannelsens* skyld – navnlig i forhold til at blive moden og afklaret om sit studievalg.

I Danmark er ca. 60 ud af 78 højskoler 'fagrelateret'⁶. Højskolerne udsender to gange om året en survey til eleverne. Her fremgår det bl.a. at:

- ca. 80 pct. af respondenterne/eleverne kommer direkte fra en gymnasial uddannelse (eleverne har typisk været på højskolen i 2-3 mdr., når de bliver adspurgte).
- De studerende har begrænset deres pointhøst. 20 pct. (forår 07) svarer, at de har valgt at tage på højskole for at samle point mod 12 pct. (efterår 07). (NB: Her er ingen sæsoneffekt).
- Faglighed er steget i betydning. 40 pct. (forår 07) svarer, at de har valgt at tage på højskole for faglighedens skyld mod 47 pct. (efterår 07). (NB: Her er heller ingen sæsoneffekt).

⁶ Oplyst af Højskolernes/FFD (Folkehøjskolernes Forening i Danmark), oktober-november 2008

- Tegn på skoletræthed/udsætte uddannelse. ”Efter højskolen er min foreløbige plan at tage en uddannelse” – 67 pct. Forår 07 mod kun 42 pct. efterår 07 (sæsoneffekt er normalt ikke større end 10 pct.). Faldet er derfor det største siden 2002.

Perspektiver fra surveyen

Som det ses af tabel 4.2.1. er der generelt stor og utvetydig opbakning til synspunktet om, at sabbat er afgørende for, at folk bliver afklaret i deres studievalg. Opbakningen til synspunktet er mindst fra de universitetsstuderende (E) og de nuværende 3.g'ere/2.hf'ere (A).

Tabel 4.2.1. Holdning til sabbat. PDI¹.

	Sabbat er afgørende for, at folk bliver afklaret i deres valg af studie
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	69
B1. De 'nye' 2008-studenter	75
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	73
C. Studerende v. erhvervsakademi	65
D1. Lærerstuderende	71
D2. Pædagogstuderende	77
D3. Sygeplejerskestuderende	80
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	75
E. Studerende v. universitet	66

1: PDI = ”Helt enig” + ”Enig” minus ”Uenig” + ”Helt uenig”.

I tabel 4.2.2 sættes tingene på spidsen med et A/B-udsagn, der går på, om sabbat efter endt gymnasial uddannelse er et nødvendigt afbræk, der modner folk og gør dem bedre i stand til at vælge det rigtige studie – eller om det mest er spild af tid, da det gælder om at komme hurtigt i gang igen med uddannelse.

Tabel 4.2.2. Sabbat kontra uddannelse. Pct.

	A siger: Sabbat efter endt gymnasial uddannelse er et nødvendigt afbræk, der modner folk og gør dem bedre i stand til at vælge det rigtige studie	B siger: Sabbat efter endt gymnasial uddannelse er mest spild af tid, og det gælder om at komme hurtigt i gang igen med uddannelse
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	87	13
B1. De 'nye' 2008-studenter	95	5
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	92	8
C. Studerende v. erhvervsakademi	84	14
D1. Lærerstuderende	87	13
D2. Pædagogstuderende	96	4
D3. Sygeplejerskestuderende	93	7
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	89	11
E. Studerende v. universitet	89	11
I alt	89	11

Det er velkendt, at der er en stærk sabbatkultur blandt danske unge, men det er alligevel bemærkelsesværdigt, at der generelt er så massiv opbakning til udsagnet om, at sabbat er et nødvendigt afbræk (89 pct.). Tendensen er klar for alle målgrupper, også hos de yngste (A og B1) der ellers tilhører en generation, der er gået relativt hurtigt i gang efter endt gymnasial uddannelse.

Mange udtrykker dog, at de er bange for, at for lang tid væk fra skolebænken vil resultere i, at det at læse videre vil blive for hårdt. Derfor tænker næsten alle sabbatåret som en stramt afgrænset periode. De fleste tænker sabbatåret som ét år, få overvejer to år, og endnu færre overvejer tre år. At tage to eller tre sabbatår overvejes primært af de unge, der endnu ikke har besluttet sig for, hvad de skal rent uddannelsesmæssigt.

I forlængelse er det interessant at se nærmere den forventede længde af sabbatperioden efter endt gymnasial uddannelse. I tabel 4.2.3 er der spurgt ind til, hvor mange år, de potentielle studerende forventer at holde sabbat, før de søger ind på en videregående uddannelse.

Tabel 4.2.3. "Hvor mange år tror du der går, fra du har afsluttet din gymnasiale uddannelse, til du søger ind på en videregående uddannelse - hvor mange års sabbat regner du med at skulle have?" Pct.

	0 år	1 år	2 år	3 år	4 år	5+ år	Ved ikke	I alt
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	21	52	14	0	0	0	14	100
B1. De 'nye' 2008-studerende	0	63	29	3	0	0	4	100
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	0	4	40	16	4	19	18	100

Tallene bekræfter tendenserne i søgningsmønsteret i disse år: Nemlig at folk starter på uddannelse i en yngre alder og dermed hurtigere. Især de nuværende 3.g'ere (A) forstærker tendensen, idet hele 21 pct. forventer at gå direkte i gang med en videregående uddannelse, og efter to år forventer 87 pct. af dem at være i gang. Af de nye 2008-studerende, som ikke er påbegyndt en videregående uddannelse, forventer hele 92 pct. at være i gang inden for to år. Til gengæld er der kun 44 pct. af sabbatisterne i øvrigt (B2), der forventer at være i gang inden for to år, og hele 19 pct. som angiver, at der vil gå fem år eller mere.

I tabel 4.2.4 igen omkring et A/B-udsagn, som er stillet til dem, der endnu ikke er søgt ind (A, B1 og B2), og som handler om, hvor vidt en videregående uddannelse er noget, der skal overstås hurtigst muligt, så man kan komme rigtigt i gang med livet bagefter – eller om det er et mål i sig selv, der handler om at udvikle sig fagligt og personligt.

Tabel 4.2.4. Skal man skynde sig igennem? Pct.

	A siger: En videregående uddannelse er noget, der skal overstås hurtigst muligt, så man kan komme rigtigt i gang med livet bagefter	B siger: En videregående uddannelse er et mål i sig selv, der handler om at udvikle sig fagligt og personligt
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	24	76
B1. De 'nye' 2008-studerende	19	81
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	21	79

Som det ses, er der en massiv opbakning hos alle tre målgrupper til, at en videregående uddannelse først og fremmest handler om at udvikle sig fagligt og personligt.

I øvrigt er der også ofte flere formål med sabbatåret for den enkelte potentielle studerende. Et af kernespørgsmålene i surveyen er "Hvorfor er du ikke påbegyndt en videregående uddannelse?". Det er stillet til alle potentielle ansøgere, som således selv haft mulighed for at pege på årsagerne til, at de ikke er søgt ind. Tabel 4.2.5 gengiver resultaterne procentvis, hvor det skal bemærkes, at det har været muligt at angive flere begrundelser.

**Table 4.2.5. "Hvorfor er du ikke påbegyndt en videregående uddannelse?"
Mulighed for flere svar. Pct.**

	B1. De 'nye' 2008-studerter	B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind
Jeg ved ikke, hvad jeg skal læse	44	39
Jeg har behov for en pause	80	46
Jeg vil arbejde i stedet	35	31
Jeg har planlagt en udlandsrejse	42	28
Jeg skal fagsupplere	14	19
Mit karaktergennemsnit er for lavt	4	15
Mine bedste venner har ikke søgt ind	7	0
Jeg er i tvivl, om det overhovedet er noget for mig	15	16
Jeg har brug for at tjene penge først	53	37
Jeg er eller skal på højskole	7	11
Pga. min værnepligt	6	6
Jeg vil udnytte min fortrinsret i 2009	11	4
Personlige forhold	10	18
Jeg er blevet frarådet det af min familie	2	1
Jeg er blevet frarådet det af en lærer	1	1
Jeg er blevet frarådet det af en studievalgsvejleder	1	0
Jeg er blevet frarådet det af mine venner	2	1
Andet	13	28
Ved ikke	2	0
Gnsn. antal afgivne svar	3,5	3,0

Det overordnede spørgsmål om, hvorfor folk ikke er søgt ind, kan tilskrives fem væsentlige grunde. Dels er der tale om "har behov for en pause" og "ved ikke, hvad jeg skal læse", som begge relaterer sig til en vis uafklarethed i forhold til det videre uddannelsesforløb, og dels er der tale om, "har brug for at tjene penge først", "vil arbejde i stedet" og "har planlagt en udlandsrejse", som kan betegnes som mere bevidste (men typisk midlertidige) fravalg af uddannelse lige pt. Imidlertid er der ikke noget nyt i disse faktorer, som kan give en særlig forklaring på det bratte ansøgerfald i 2008.

De nye 2008-studerter, som ikke er påbegyndt en videregående uddannelse, adskiller sig fra de øvrige sabbatister på visse punkter: Først og fremmest er der hele 80 pct. af 2008-studerterne som nævner, at de har brug for en pau-

se, hvorimod tallet er 46 pct. for de øvrige sabbatister. Desuden er der også en del flere iblandt 2008-studerne, der har planlagt en udlandsrejse (42 pct. mod 28 pct.) og har brug for at tjene penge først (53 pct. mod 37 pct.). Omvendt er der en overvægt af øvrige sabbatister, når der gælder personlige forhold (18 pct. mod 10 pct.) og andre grunde (28 pct. mod 13 pct.), som primært angår manglende afklaring i forhold til, hvad en videregående uddannelse skulle være.

Imidlertid tillader tallene os ikke at konkludere, at de nye 2008-studerne adskiller sig væsentlig fra de tidligere 'nye' årgange; disse årgange kan meget vel have haft lignende prioriteter, da de netop var færdige med deres gymnasiale uddannelse.

Tabel 4.2.6 er tilsvarende tabellen oven for bortset fra, at respondenterne her kun er blevet bedt om at angive dén vigtigste grund til, at de ikke er gået i gang med en videregående uddannelse, hvilket resulterer i en lidt anden svarfordeling. Tendenserne er imidlertid stort set de samme. Topscoreren er igen 'behov for en pause', og igen er det særlig udtalt hos de nye 2008-studerne. Derudover dominerer 'ved ikke, hvad jeg skal læse' og 'har planlagt udlandsrejse'.

Tabel 4.2.6. "Hvilken af de nævnte årsager var den væsentligste for, at du ikke er gået i gang med en videregående uddannelse?" Pct.

	B1. De 'nye' 2008-studerne	B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind
Jeg ved ikke, hvad jeg skal læse	14	20
Jeg har behov for en pause	44	20
Jeg vil arbejde i stedet	2	7
Jeg har planlagt en udlandsrejse	16	13
Jeg skal fagsupplere	5	5
Mit karaktergennemsnit er for lavt	3	1
Jeg er i tvivl, om det overhovedet er noget for mig	3	3
Jeg har brug for at tjene penge først	7	10
Jeg er eller skal på højskole	0	3
Pga. min værnepligt	4	1
Personlige forhold	3	10
Andet	1	8
Ved ikke	0	0
I alt	100	100

Konklusion hypotese 2

Sabbat for afklaring af uddannelsesvalget.

Hypotese 2 bekræftes og tillægges væsentlig forklaringskraft. Der er en udpræget tendens til, at sabbat (også) tages for at blive afklaret i forhold til fremtidigt studievalg. Igen kan det ikke med sikkerhed konkluderes, at dette forhold skulle være unikt for faldet i 2008. Men igen viser analyserne, at hypotesens antagelser faktisk er gældende, og med en 1. studenterårgang efter gymnasireformen in mente, nye fagspecifikke adgangskrav til mange universitetsuddannelser i spil⁷ samt en generel tendens gennem de senere år mod, at de unge finder uddannelsesvalget svært, er det også her plausibelt, at denne faktor har været af ekstraordinær betydning netop år.

Generelt er der en udbredt sabbatkultur og en stærk opfattelse af, at sabbat er vigtigt med henblik på, at blive afklaret i sit studievalg. Studiet er desuden noget, der ikke blot skal overstås, men for langt de fleste opleves det som et mål i sig selv, hvor det handler om at udvikle sig fagligt og personligt.

4.3 Sabbat for kvalifikationernes skyld

Som følge af det gunstige arbejdsmarked har sabbatister gode muligheder for at få jobs, der rummer betydelige udfordringer. I et langsigtet karriereøjemed kan det give god mening at udskyde uddannelsesstarten netop nu, da det er muligt at få jobs, der giver nyttige kompetencer i form af fx ledererfaring (bestyrer af en bar eller 7-eleven), hvilket styrker CV'et. Sabbatten tages altså særligt for kvalifikationernes, pengenes og udfordringens skyld.

4.3.1 Analysens resultater

Tabel 4.3.1 stiller skarpt på de faktorer, som kan gøre et fuldtidsjob til et attraktivt alternativ til at tage en videregående uddannelse, og det er ikke overraskende 'høj indkomst' (72 pct.) og 'spændende arbejdsopgaver' (71 pct.), der ligger højt, hvilket er en tendens, som er gennemgående for alle målgrupper. Men kvalifikationer i form af 'stort ansvar' og 'ledelserfaring' nævnes alligevel af 37 og 40 pct.

⁷ Antagelsen er, at selvom professionsbacheloruddannelserne ikke er direkte ramt af disse mange nye fagspecifikke adgangskrav, så har den megen vejledning og diskussion omkring dem skabt ekstraordinær stor usikkerhed om uddannelsesvalget på tværs af de videregående uddannelsesniveauer.

Tabel 4.3.1. "Hvad kunne gøre et fuldtidsjob til et attraktivt alternativ til at tage en videregående uddannelse?" Mulighed for flere svar. Pct.

	Høj indkomst	Stort ansvar	Opbygning af ledelseserfaring	Gode kolleger	Spændende arbejdsopgaver	At jobbet indeholder et uddannelsesforløb i sig selv	At man får lov at løse 'rigtige' problemer	Andet	Ved ikke	Gns. antal svar
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	80	30	42	56	71	55	38	8	2	3,8
B1. De 'nye' 2008-studenter	80	29	29	42	67	41	33	5	6	3,3
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	72	32	38	47	60	52	42	4	7	3,5
C. Studerende v. erhvervsakademiet	77	47	42	47	78	56	39	3	3	3,9
D1. Lærerstuderende	75	38	43	53	71	60	40	3	6	3,9
D2. Pædagogstuderende	70	41	19	64	72	46	28	6	10	3,6
D3. Sygeplejerskestuderende	82	39	30	49	69	56	37	4	4	3,7
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	73	29	37	49	68	59	37	8	5	3,7
E. Studerende v. universitet	67	42	45	39	73	61	41	10	6	3,8
I alt	72	37	40	46	71	57	39	8	5	3,8

Det er interessant at komme et spadestik dybere i sabbatkulturen og se nærmere på holdningerne, der ligger til grund herfor. Tabel 4.3.2 løfter lidt af sløret. Der er generelt en stor opbakning til synspunktet om, at sabbat er afgørende for at opnå vigtige erhvervsmæssige kvalifikationer, der kan styrke ens CV – men det bemærkes dog, at opbakningen er væsentlig mindre i nogle målgrupper end andre. Mindst opbakning til synspunktet finder vi hos de universitetsstuderende (E). Bemærkelsesværdigt er det også, at de nuværende 3.g'ere/2.hf'ere (A) ganske vist bakker op om sabbat for kvalifikationernes skyld, men ikke i nær samme grad, som dem der er lidt ældre (PDI på 37).

Tabel 4.3.2. Holdning til sabbat. PDI¹.

	Sabbat er afgørende for at opnå vigtige erhvervmæssige kvalifikationer, der kan styrke ens CV
A. Elever på sidste år af gymnasial uddannelse	37
B1. De 'nye' 2008-studenter	56
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	66
C. Studerende v. erhvervsakademi	45
D1. Lærerstuderende	46
D2. Pædagogstuderende	55
D3. Sygeplejerskestuderende	52
D4. Øvrige professionsbacheloruddannelser	48
E. Studerende v. universitet	22

1: PDI = "Helt enig" + "Enig" minus "Uenig" + "Helt uenig".

Konklusion hypotese 3

Sabbat for kvalifikationernes skyld.

Hypotese 3 bekræftes men tillægges mindre forklaringskraft end hypotese 1 og 2. Der er en tendens til, at sabbatten tages for kvalifikationernes skyld. Flere ting kan gøre et fuldtidsjob i sabbatperioden attraktivt, og selvom det primært handler om indkomst og spændende arbejdsopgaver, så har tilegnelse af kvalifikationer også en vis betydning. Ligeledes er der en stærk holdning om, at sabbat er afgørende for at opnå vigtige erhvervmæssige kvalifikationer. Det synes dog klart, at det ikke er lige så udpræget som at tage sabbat for at blive afklaret i studievalget.

Sammenlignet med de to første hypoteser er der med hypotese 3 ikke helt samme indikationsmæssige grundlag for at konkludere, at forklaringsfaktoren har ekstraordinær betydning her i 2008. Dog trækker de yderst gunstige arbejdsmarkedsconjunkturer i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008 i samme retning som for hypotese 1. Dvs. at kvalificerende jobs alt andet lige har været relativt let tilgængelige i perioden op til og under søgningen i 2008.

4.4 Hypotese 4: Årgang 2008 blev særlig skoletrætte

Idet de nyklækkede studenter fra 2008 har været første fuldførte årgang i forbindelse med gymnasireformen og er den første årgang, der kommer direkte ud til de nye fagspecifikke adgangskrav på de videregående uddannelser, er det nærliggende at forestille sig, at disse har været særligt eksponeret for skoletræthed. Der har i pressen været betydeligt debat om gymnasireformen, og det har bl.a. været anført, at implementeringen af den nye reform skulle have været så hård ved de nye studenter, at flere end normalt ville ønske at tage et eller flere sabbatår.

4.4.1 Analysens resultater

Den nye gymnasireform opleves af studievalgsvejlederne og af flere af studenterne fra 2008 som en væsentlig barriere i forhold til, hvorvidt de unge går i gang med videregående uddannelse umiddelbart efter endt gymnasial uddannelse. De unge, som i 2008 stod over for det at skulle vælge en videregående uddannelse, har i løbet af deres gymnasiale uddannelsesforløb i udpræget grad haft rollen som prøvekaminer. Dette har medført en vis afmatning, hvor de potentielle studerende har brug for at puste ud og finde motivationen til at sætte sig på skolebænken igen. Mange nævner, at de vil ud opleve 'noget andet', inden de igen går i gang med at uddanne sig. De vil således gerne videreuddanne sig, men har brug for en pause.

Desuden er der enkelte i årgang 2008, der udtrykker forbehold for at begynde på en videregående uddannelse, fordi de er af den overbevisning, at der også på det område er en række nye tiltag. Det handler for dem om en fornemmelse af, at der hele tiden bliver lavet om på regler og uddannelser, hvilket 'mudrer billedet' og virker afskrækkende. De udtrykker bekymring for igen at blive prøveklude og vil på den baggrund hellere vente lidt med at gå i gang.

Det skal understreges, at studenterne fra 2008 ikke har noget sammenligningsgrundlag for at føle, at den nye gymnasireform har været vanskeligt at skulle forene sig med, da det er det eneste de kender til.

I surveyen kan vi ved at sammenholde studenterne fra 2008 (B1) med de øvrige sabbattister, som ikke har søgt ind (B2), få et indtryk af, om der er væsentlige særtræk ved årgang 2008. Adfærdsmæssigt er der ganske vist færre i årgang 2008, der er søgt ind på en videregående uddannelse, men det er i overensstemmelse med det almindelige søgemønster.

Umiddelbart kunne man på baggrund af, at 80 pct. af de nye 2008-studenter (som ikke er søgt ind) tilkendegiver, at de har brug for en pause, få det indtryk, at de var særlig skoletrætte. Imidlertid tillader tallene os ikke at konkludere, at de nye 2008-studenter adskiller sig væsentlig fra de tidligere 'nye' årgange; disse årgange kan meget vel have haft lignende holdninger, da de netop var færdige med deres gymnasiale uddannelse.

Faktisk fortæller tabellerne fra i de tidligere afsnit, at der mange steder kun er mindre forskelle mellem de nye 2008-studenter og sabbattisterne i øvrigt. Og der, hvor de afviger fra hinanden, er tendensen den 'modsatte': De nye 2008-studenter vil hurtigt i gang med uddannelse, har et stærkt uddannelsesideal og lader sig ikke skræmme af et økonomisk afsavn under studiet.

Konklusion på hypotese 4

Årgang 2008 blev særlig skoletrætte.

Hypotese 4 kan hverken be- eller afkræftes tilnærmelsesvist entydigt. Adfærdsmæssigt er der færre i årgang 2008, der er søgt ind på en videregående uddannelse, men holdningsmæssigt ligger der ikke noget til grund for, at de skulle være mere skoletrætte end årgangen før – snarere tværtimod. Flere har taget sabbat, men til gengæld planlægger de ikke at gøre det særlig lang tid.

4.5 Hypotese 5: Professionsbacheloruddannelserne savner prestige og anerkendelse

Som følge af flere års overvejende negativ presseomtale af såvel professionsbacheloruddannelserne som de tilhørende professioner har begge dele mistet status. Det drejer sig navnlig om uddannelserne til/professionerne lærer, pædagog og sygeplejerske, og det har betydet, at der hos mange unge er opstået en ekstraordinær barriere i forhold til at overveje disse tre uddannelser på deres bruttoliste over mulige uddannelsesvalg.

4.5.1 Analysens resultater

Den kvalitative undersøgelse viser tydeligt, at professionsbacheloruddannelserne savner prestige i de unges optik. Det er ikke uddannelser, som umiddelbart appellerer til de unge trods store sympatitilkendegivelser. Overordnet set begrundes dette med, at uddannelserne har lavstatus – det er *ikke in* at vælge en professionsbacheloruddannelse.

Da en uddannelses image er en væsentlig motivationsfaktor (eller barriere) for de unges uddannelsesvalg, medfører professionsbacheloruddannelsernes manglende prestige, at de ofte ikke tænkes ind som en potentiel mulighed i de unges bevidsthed. Professionsbacheloruddannelserne er derfor ikke en del af de unges mentale uddannelseslandkort i samme grad som universitetsuddannelserne.

Hvis en uddannelse har høj status, foretrækkes den ofte inden for et specifikt fagområde. I den forbindelse er det ikke undervisning, forhold eller fag, der er i fokus, men mere en fornemmelse hos de unge, som går på, at netop denne uddannelse har en 'X factor', som gør den særligt attraktiv. De vil gerne kunne tænke den potentielle uddannelse, som havende en særlig værdi og status, så de kan være stolte af deres uddannelse. De potentielle studerende vælger således de uddannelser, som de har et positivt indtryk af i forvejen. Her møder professionsbacheloruddannelserne en stor udfordring, idet de potentielle studerende typisk ikke forestiller sig, at de vil være stolte af at læse til fx lærer eller pædagog. Studievejlsvejlederne vurderer, at den manglende prestige er en væsentlig barriere i forhold til at vælge professionsbacheloruddannelserne.

En væsentlig årsag til det relativt negative billede af professionsbacheloruddannelserne er en forestilling om, at denne type uddannelser ikke er noget, man vælger, hvis man er fagligt dygtig. De unge har den opfattelse, at professionsbacheloruddannelserne typisk er 'andet valg', når man ikke føler, man kan klare en universitetsuddannelse. Dette begrundes med, at der ikke er nogle særlige adgangskrav – der kræves ikke et gennemsnit eller særlige faglige niveauer for at komme ind på en professionsbacheloruddannelse: "... *alle kan jo komme ind*". Dette kan være en barriere, da mange af de unge gerne vil 'bruge deres gennemsnit til noget'.

En anden årsag er, at professionsbacheloruddannelserne ikke anerkendes i offentligheden. Der bliver på nuværende tidspunkt ikke fortalt 'den gode historie' om disse uddannelser – i hvert fald bliver de ikke hørt af de unge. Der er derimod i offentligheden blevet skabt en negativ stemning omkring

professionsbacheloruddannelserne med hyppige historier om en nedslidt offentlig servicesektor, dårlige arbejdsvilkår, lav løn, stress, konflikt etc. Målgruppen oplever det simpelthen som for hårdt at bruge et helt arbejdsliv i disse jobs.

Studievalsvejlederne oplever, at medierne spiller en vigtig rolle i forhold til de unges valg af videregående uddannelse. Dog er de unge ofte ikke selv bevidste om mediernes effekt, og mediernes påvirkning er således mere indirekte, mener de. De potentielle studerende støtter op om denne opfattelse, idet de giver udtryk for, at de ikke oplever, at de påvirkes direkte af medierne, men at påvirkningen måske finder sted mere indirekte. De føler således ikke, at medierne direkte har indflydelse på deres uddannelsesvalg. Når det er sagt, henter de potentielle studerende en stor del af deres referenceramme og forestillingsbilleder, i relation til forskellige uddannelser og professioner, fra medierne. Mange nævner således flere gange negativ omtale i medierne som noget, der har påvirket deres syn på en given uddannelse, og her nævnes i særdeleshed professionsbacheloruddannelserne.

Herunder gælder det også, at både lærer-, pædagog- og sygeplejerskeuddannelsen i de unges optik generelt mangler anerkendelse i offentligheden. Der mangler i den grad positiv omtale af uddannelserne – både fagligheden, miljøet og udviklingsmulighederne. De potentielle studerende refererer således kun til negative historier om disse uddannelser. De efterlyser gode rollemødder og positive historier, der udbreder kendskabet til uddannelserne og professionerne på en god og konstruktiv måde.

Forældrene spiller også en central rolle for de unges opfattelse af, at professionsbacheloruddannelserne har relativt lav prestige. Forældrene anerkender – ligesom de unge – umiddelbart professionsbacheloruddannelserne som meningsfulde, anvendelige og brugbare. Men denne opfattelse går hånd i hånd med en række holdninger og fordomme om, at det er hårdt arbejde med lav anerkendelse/status, begrænsede karrieremuligheder og beskeden løn. Forældrene oplever, at disse forhold har stor betydning for de unges fravalg af disse uddannelser. Det er eksempelvis ikke 'accepteret', at man gerne vil være lærer.

Forårets overenskomststridigheder

Den kvalitative undersøgelse indikerer, at forårets i medierne stort eksponerede overenskomststridigheder påvirkede søgningsantallet til professionsbacheloruddannelserne negativt. Næsten alle de potentielle studerende nævner uhjulpet overenskomstforhandlingerne og strejken i sammenhæng med professionsbacheloruddannelserne. De oplever, at konflikten har påvirket deres syn på uddannelserne; de føler stor sympati for de involverede og efterlyser en mere positiv tilgang til pædagogerne og sygeplejerskerne (og lærerne, selvom de ikke var involveret). Samtidig betoner de dog hele tiden, at de ikke selv ønsker at tage denne karrierevej.

Ligeledes fremhæves konflikten af forældrene til de potentielle studerende, som havende stor betydning for deres syn på professionsbacheloruddannelserne. De oplever, at offermentaliteten er for udpræget i de professioner, som følger af de toneangivende professionsbacheloruddannelser.

Også studievalgsvejlederne giver klart udtryk for, at overenskomstforhandlingerne konkret har medført en mere negativ stemning omkring professionsbacheloruddannelserne blandt de unge. De mener, at dette har været en væsentlig årsag til, at uddannelserne på trods af interesse ofte ikke tænkes med som et reelt uddannelsesalternativ.

Konklusion på hypotese 5

Professionsbacheloruddannelserne savner prestige og anerkendelse.

Hypotese 5 bekræftes som sådan klart og entydigt. Både i nærværende analyse og tidligere undersøgelser, som har belyst problemstillingen. Ud fra en samlet vurdering af det kvalitative datamateriale, er der næppe tvivl om, at netop problemkomplekset omkring manglende anerkendelse, lav prestige/status og negativ medieomtale har været den væsentligste årsag til de senere års faldende søgning til lærer-, pædagog- og sygeplejerskeuddannelserne. Samtidig udgør problemkomplekset den klart største barriere for at øge søgningen til disse uddannelser.

Spørgsmålet er igen, om 2008-søgningen – sammenholdt med de umiddelbart foregående år – i særlig grad kan siges at være ramt. To overordnede forhold skal i den sammenhæng holdes op mod hinanden. Det ene er søgningsudviklingen for de seneste to år, og det andet er, hvorvidt 2008 har budt på ekstraordinær dårlig presseomtale eller andet, der har skubbet ekstraordinært i negativ retning for anerkendelse og prestige.

Hvad angår negativ medieomtale er det gennem de senere år især lærerprofessionen, som har stået for skud. Men jf. det foregående afsnit har lærerne i løbet af 2008 i høj grad delt mediernes bevågenhed med både pædagoger og sygeplejersker som følge af overenskomststridighederne i foråret. Forventningen kunne herefter være, at det negative fokus i højere grad blev flyttet mod sygeplejerske- og pædagogprofessionen og (lidt) væk fra lærergeneringen.

Betragtes den samlede søgning til professionsbacheloruddannelserne faldt den i både 2007 og 2008 med ca. 9 pct., jf. tabel 4.5.1. Sammenlignes de tre konkrete uddannelser, så stritter det i absolut hver sin retning. Pædagoguddannelsen har i begge år oplevet kraftige og relativt set omtrent lige store søgningsfald. Læreruddannelsen har oplevet et markant mindre fald i 2008 ovenpå et kraftigt fald i 2007. For sygeplejerskeuddannelsen er det omvendt – her er faldet i år over dobbelt så stort som faldet i 2007.

I forhold til den opstillede forventning passer udviklingen på lærer- og sygeplejerskeområdet på ræsonnementet. Men da udviklingen på pædagogområdet er uændret, er der med udgangspunkt i søgningsdata ikke konsistent basis for at karakterisere 2008 som 'noget særligt' i forhold til hypotesen. Dog er konklusionen fra den kvalitative analyse entydigt, at overenskomststridighederne i 2008 formodes at have haft en selvstændig negativ indflydelse på søgningen.

Tabel 4.5.1. Udviklingen i søgningen fra 2007 til 2008 og fra 2006 til 2007, procentvis udvikling

Udvalgte søgningstal (KOT)	2007 → 2008 og 2006 → 2007	
	'07 → '08	'06 → '07
Uddannelse/uddannelsesniveau		
ALLE videregående uddannelser	-9	-1
Professionsbacheloruddannelserne	-9	-9
- Lærer	-9	-17
- Pædagog	-20	-19
- Sygeplejerske	-18	-8

4.6 Opsummering og konklusion på analyse 3

Årsager til fald i søgningen 2008

Analyse 3 stiller skarpt på potentielle årsager til søgningsfaldet til professionsbacheloruddannelserne i 2008. Der tages udgangspunkt i fem konkrete hypoteser, som formodes at kunne have haft reel betydning.

De fem hypoteser er blevet testet og analyseret på basis af det samlede datamateriale. Hypoteserne 1, 2, 3 og 5 bekræftes med tilhørende varierende forklaringsstyrke, mens hypotese 4 hverken kan be- eller afkræftes. Neden for er hypoteserne og tilhørende analyseresultater ridset op rangordnet efter vurderet forklaringsstyrke.

1. Klarest står **hypotese 5** om, at *professionsbacheloruddannelserne savner prestige og anerkendelse*. Ud fra en samlet vurdering er konklusionen, at problemkomplekset omkring manglende anerkendelse, lav prestige/status og negativ medieomtale har været den væsentligste årsag til de senere års faldende søgning til især lærer-, pædagog- og sygeplejerskeuddannelserne. Samtidig udgør problemkomplekset den klart største barriere for, at øge søgningen til disse uddannelser. Men spørgsmålet er om 2008-søgningen i forhold til de umiddelbart foregående år i særlig grad kan siges at være ramt af de nævnte forhold? Isoleret set giver bevægelserne i søgningsudviklingen ikke anledning til at konkludere bekræftende, mens den kvalitative analyse klart peger på, at overenskomststridighederne i foråret har påvirket søgningen til sygeplejerskeuddannelsen og pædagoguddannelsen negativt.
2. **Hypotese 1** om at *unge fravælger uddannelse pga. beskæftigelsessituationen og økonomiske incitament* bekræftes og tillægges væsentlig forklaringskraft. Igen er det spørgsmålet om, hvorvidt denne forklaringsfaktor skulle være unik eller 'særligt kraftigt gældende'

for søgningsfaldet i 2008. Men analyserne viser, at 'mekanismen' virker som antaget i hypotesen, og med de nærmest historisk gunstige arbejdsmarkedskonjunkturer i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008 er det yderst plausibelt, at effekten har været af ekstraordinær betydning i forhold til netop 2008-søgningen.

3. **Hypotese 2** om *sabbat for afklaring af uddannelsesvalget* bekræftes og tillægges væsentlig forklaringskraft. Heller ikke her kan det med absolut sikkerhed konkluderes, at disse forhold skulle være særligt kraftigt gældende for faldet i 2008. Følgende forhold trækker dog i retning af, at krediterer begge hypoteser en betydelig vægt: 1) årets studenter som den første afgangsårgang er 'ramt' af gymnasierformen, 2) de nye fagspecifikke adgangskrav til mange universitetsuddannelser⁸, 3) den generelle tendens gennem de senere år mod, at de unge finder uddannelsesvalget svært.
4. **Hypotese 3** om *sabbat for kvalifikationernes skyld* bekræftes men tillægges mindre forklaringskraft end hypotese 2. De yderst gunstige arbejdsmarkedskonjunkturer i 2. halvår 2007 og 1. halvår 2008, som gjorde kvalificerende jobs relativt let tilgængelige, taler for, at denne forklaringsfaktor har haft (lidt) ekstra for sig i forhold til 2008-søgningen sammenholdt med de umiddelbart foregående år.
5. **Hypotese 4** om at *årgang 2008 blev særlig skoletrætte kan hverken be- eller afkræftes* tilnærmelsesvis entydigt. Adfærdsmæssigt er der færre i årgang 2008, der er søgt ind på en videregående uddannelse, men holdningsmæssigt ligger der ikke noget til grund for, at de skulle være mere skoletrætte end årgangen før – snarere tværtimod. Flere har taget sabbat, men til gengæld planlægger de ikke at gøre det i særlig lang tid.

⁸ Antagelsen er, at selvom professionsbacheloruddannelserne ikke er direkte ramt af disse mange nye fagspecifikke adgangskrav, så har den megen vejledning og diskussion omkring dem skabt ekstraordinær stor usikkerhed om uddannelsesvalget på tværs af de videregående uddannelsesniveauer.

5 Wake up call – kampagneeffekt?

I forsommeren 2008 kørte en kampagne (*Wake up call*), som opfordrede potentielle ansøgere til at søge ind på en videregående uddannelse. Kampagnen kunne imidlertid ikke afbøde det markante ansøgerfald, og spørgsmålet er, hvor stor gennemslagskraft, kampagnen egentlig havde.

Figur 5.1. Posters fra 'Wake up call' kampagnen.

Tabel 5.1. Uddannelseskampagnen. Pct.

	Bemærkede du kampagnen? (andel 'ja')	Var budskabet klart? ¹	Påvirkede kampagnen dine evt. overvejelser om at søge ind på en videregående uddannelse? ²
B1. De 'nye' 2008-studenter	17	91	-43
B2. Sabbatister, der aldrig har søgt ind	20	100	-14

1: Kun stillet til dem, der har svaret 'ja' til, at de bemærkede kampagnen. PDI = "Ja, helt sikkert" + "Ja, det tror jeg" minus "Nej, det tror jeg ikke" + "Nej, helt sikkert ikke".

2: Kun stillet til dem, der har svaret 'ja' til, at de bemærkede kampagnen. PDI = "I høj grad" + "I nogen grad" minus "I ringe grad" + "Slet ikke".

Af tabel 5.1 ses, at det var de færreste af de potentielle ansøgere, som bemærkede kampagnen (17-20 pct.). På den positive side kan det til gengæld fremhæves, at blandt de få, der bemærkede kampagnen, opfattede stort set alle, hvad budskabet var. Til gengæld havde kampagnen kun ringe effekt i forhold til at påvirke potentielle studerendes overvejelser om at søge ind på en videregående uddannelse.

Opsummerende må det konstateres, at kampagnen havde yderst beskedne gennemslagskraft og effekt.

6 Samlet konklusion og videre frem

Undersøgelsens eksplicite opdrag er at analysere, hvorfor der fra 2007 til 2008 samlet set har været et fald i søgningen på 9 pct. til professionsbacheloruddannelserne. *Udviklingen i søgningen til professionsbacheloruddannelserne indikerer klart, at faldet i 2008 ikke var udtryk for en engangforeteelse.* Snarere en relativt kontinuert videreførelse af den markant vigende tendens fra både 2006 og 2007. Det skal derfor understreges, at analysen og de identificerede forklaringsfaktorer er fuldt gyldige i forhold til også mere generelt at belyse de seneste års markante søgningsfald til professionsbacheloruddannelserne.

Faldet i 2008 kan ikke tilskrives demografi, da ungdomsårgangene er stigende i disse år. Der er heller ikke tale om en aldersforklaring; ansøgerne bliver yngre hvert år – også i 2008. Derfor har der været et behov for at kortlægge og analysere mulige årsager til den faldende søgning til professionsbacheloruddannelser og i forlængelse fremstille mulige tiltag, der på kort og/eller længere sigt kan være med til at vende udviklingen.

Den alt overskyggende barriere for det at vælge en professionsbacheloruddannelserne er den manglende prestige og anerkendelse, som de potentielle studerende oplever, hænger ved disse uddannelser. Professionsbacheloruddannelserne mangler generelt status, både hvad angår uddannelsernes indhold og de tilhørende professioner og deraf forventede karrieremuligheder. I den forbindelse spiller den ofte massive negative medieomtale af toneangivende professionsbacheloruddannelser (lærer, pædagog og sygeplejerske) en helt afgørende rolle. Det påvirker i høj grad de unges – og de unges omgangskreds – indtryk af uddannelserne negativt, og mindsker deres interesse for at søge ind på disse betydeligt.

For at vende udviklingen er det således altafgørende at få fortalt den positive historie om både selve uddannelsen og især professionen og de indbyggede karrieremuligheder. Professionsbacheloruddannelserne skal fremstå som et tidssvarende og attraktivt uddannelsesvalg for de potentielle studerende.

I forhold til at sætte fokus på de positive historier kan der med fordel tages udgangspunkt i de forhold, der faktisk motiverer potentielle studerende til at overveje at vælge en professionsbacheloruddannelse. De potentielle studerende har overordnet positivt fokus på, at professionsbacheloruddannelserne giver mulighed for at kunne arbejde med og hjælpe mennesker. Dette er den ultimative motivationsfaktor for mange, der vælger eller overvejer disse uddannelser. Ligeledes har de potentielle studerende positivt fokus på professionsbacheloruddannelsernes balancerede blanding af teori og praksis, der giver mulighed for at tilegne sig faglige og teoretisk forankrede kompetencer, som gøres anvendelige, relevante og brugbare gennem praktik. Læg dertil at de potentielle studerende på mange måder anser professionsbacheloruddannelserne som nyttige, relevante og udfordrende med høje krav til de færdiguddannedes personlige karakterstyrke og -egenskaber.

Det er således en række konstruktive og positive muligheder at tage afsæt i, når den positive historie skal fortælles. Og fortælles skal den – gerne højt og ofte og ikke mindst snarest muligt, hvis det aktivt skal forsøges at gøre noget for at hæve søgningen allerede i 2009.

Professionsbacheloruddannelsernes problematiske image er næppe noget, der kan rettes op med et hurtigt fiks henover 1. og 2. kvartal 2009 for efterfølgende at slå massivt igennem til sommer. *Der er givetvis brug for en dedikeret, tålmodig og gerne innovativ indsats fra alle hovedaktører på området.* Herunder især professionshøjskolerne, de faglige organisationer og andre interesseorganisationer samt Undervisningsministeriet.

En anden barriere, som professionsbacheloruddannelserne skal overkomme er, at *de potentielle studerende er bekymrede for at blive fanget i et job uden muligheder for at ændre kurs eller at videreudanne sig indenfor sit felt eller tilgrænsende områder.* Professionsbacheloruddannelserne har derfor også en stor formidlingsmæssig udfordring i forhold til at få kommunikeret ud, at det rent faktisk er muligt at bygge videre på uddannelsen, hvis man på et senere tidspunkt ønsker dette. Politisk ligger der her et potentiale for at gøre paletten med videreuddannelsesmuligheder (endnu) mere attraktiv og derved forbedre mulighederne for øget søgning til professionsbacheloruddannelserne.

7 Appendiks

Appendiks består af en udvidet statistisk analyse med fokus på uddannelsesvalg samt et afsnit, der uddyber datagrundlaget og relevante metodiske aspekter i analysearbejdet.

7.1 Statistisk analyse – logistiske regressionsmodeller

I dette kapitel udføres der logistiske regressionsmodeller på undersøgelsens to helt centrale målgrupper af potentielle studerende – henholdsvis 2008-studerterne og de øvrige sabbatister, der endnu ikke har søgt ind.

7.1.1 De 'nye' 2008-studerter

Af de 126 nye 2008-studerter (målgruppe B1) angiver 27 personer ikke, hvilken videregående uddannelse, de hælder mest til at søge. Kun fire personer overvejer at søge en KVU, hvilket er for få til at inkludere på meningsfuld vis i en model. Derfor opstilles en binær logistisk regressionsmodel, hvor den afhængige variabel angiver, om den enkelte person hælder mest til en MVU eller en LVU. Følgende spørgsmål indgår som forklarende variable:

- Køn og alder samt mors og fars uddannelse
- Spg. 6: Hvilken type gymnasial uddannelse har du gennemført?
- Spg. 25: Opmærksomhed på nye specifikke adgangskrav
- Spg. 41: Problemer med at få ønskede fag på gymnasium
- Spg. 51: Forventet antal sabbatår?
- Spg. 52: Kan SU afholde dig fra en videregående uddannelse
- Spg. 55: Kan fuldtidsjob få dig til at udskyde uddannelse?
- Spg. 56: Kan fuldtidsjob få dig til at droppe uddannelse?
- Spg. 59: Økonomiske afsavn
- Spg. 60: Accept af økonomisk afsavn
- Spg. 62: Vigtighed af videregående uddannelse
- Spg. 63: Vigtighed af VU på arbejdsmarkedet
- Spg. 64: Grunde til manglende påbegyndelse af VU
- Spg. 66: Fuldtidsjob alternativ til VU
- Spg. 68: Sabbat modner/sabbat spild af tid
- Spg. 69: Sabbat styrker CV
- Spg. 70: Sabbat afklarar studievalg
- Spg. 74: Prioritering
- Spg. 75: Bemærkede du kampagnen?

- Spg. 78: VU skal overstås/VU mål i sig selv

Det viser sig imidlertid, at ingen af de i modellen inkluderede variable har betydning for, om den nye 2008-student hælder mest til en MVU eller en LVU. Der er med andre ord ikke nogle nævneværdige forskelle på 2008-studenter, der vil vælge en MVU og 2008-studenter der vil vælge en LVU.

7.1.2 Sabbatister

For at undersøge, hvad der ligger til grund for valget af videregående uddannelse hos sabbatisterne (målgruppe B2), opstilles en multinomial logistisk regressionsmodel. Kort fortalt udføres en regressionsanalyse, når man vil teste, om og hvor meget forskellige variable har indflydelse på et udfald eller en tendens.

En lineær regressionsmodel antager en lineær sammenhæng mellem den variabel, man forsøger at forklare, og de variable, man bruger som input. Konkret anvendes her en version af regressionsmodellen, der hedder multinomial logistisk regression. Denne model tager højde for, at den afhængige variabel (valg af uddannelse) er kategorisk opdelt, og at "afstanden" mellem variabelens svarkategorier samtidig ikke er tilnærmelsesvis ens⁹. Som den afhængige variabel inddeles respondenterne i tre grupper: Valg af videregående uddannelse fordelt på KVVU, MVU og LVU.

Modellen tager højde for, at effekten af fx alder kan være forskellig i de tre udfaldskategorier. Der sammenlignes hele tiden parvis: KVVU-MVU, MVU-LVU og LVU-KVVU. Som eksempel: Hvis respondenterne er opmærksomme på de nye fagspecifikke adgangskrav, kan den statistiske sandsynlighed for at tage en MVU i forhold til en KVVU, være anderledes end tilsvarende for at vælge en LVU i forhold til en MVU.

7.1.3 Parameterestimer og signifikanstest

I alt 76 sabbatister (fra målgruppe B2) indgår i modellen, idet 17 personer ikke har angivet hvilken videregående uddannelse de hælder mest til at søge. 13 personer mangler at besvare et eller flere af de spørgsmål, der indgår i den multinominale logistiske regressionsmodel, og derfor må udelades af analysen.

Som udgangspunkt er følgende spørgsmål inkluderet i modellen som forklarende variable:

- Køn og alder samt mors og fars uddannelse
- Spg. 6: Hvilken type gymnasial uddannelse har du gennemført?
- Spg. 7: År for afslutning af gymnasial uddannelse

⁹ Følgende antagelser skal være opfyldt: 1) Den afhængige variabel skal være aproksimativt eksponentialfordelt. 2) Modellens fejlede skal være uafhængige, men ikke nødvendigvis normalfordelte. 3) Lineær sammenhæng mellem forklarende variable og logit til den afhængige. 4) Uafhængighed mellem forklarende variable.

- Spg. 25: Opmærksomhed på nye specifikke adgangskrav
- Spg. 51: Forventet antal sabbatår?
- Spg. 52: Kan SU afholde dig fra en videregående uddannelse
- Spg. 55: Kan fuldtidsjob få dig til at udskyde uddannelse?
- Spg. 56: Kan fuldtidsjob få dig til at droppe uddannelse?
- Spg. 59: Økonomiske afsavn
- Spg. 60: Accept af økonomisk afsavn
- Spg. 62: Vigtighed af videregående uddannelse
- Spg. 63: Vigtighed af VU på arbejdsmarkedet
- Spg. 64: Grunde til manglende påbegyndelse af VU
- Spg. 66: Fuldtidsjob alternativ til VU
- Spg. 68: Sabbat modner/sabbat spild af tid
- Spg. 69: Sabbat styrker CV
- Spg. 70: Sabbat afklarer studievalg
- Spg. 74: Prioritering
- Spg. 75: Bemærkede du kampagnen?
- Spg. 78: VU skal overstås/VU mål i sig selv

I den endelige model er de variable, der ikke har en signifikant effekt på valg af uddannelse, frasorteret. Tabel 6.1 neden for opsummerer detailresultaterne af den multinominale logistiske regression i form af parameterestimer og signifikansniveau. De signifikante variable er markeret med fed skrift¹⁰. Modellens samlede forklaringsgrad (Nagelkerkes R^2) er med 54 pct. meget høj. Det betyder, at modellen med de valgte forklarende variable beskriver 54 procent af variationen i den afhængige variabel (uddannelsesvalg).

¹⁰ Test af antagelserne i foregående fodnote samt test for outliers og inklusion af irrelevante variable er foretaget, og i sammenhæng med modellens høje forklaringsgrad og signifikans af parameterestimerne, er de efterfølgende konklusioner yderst robuste.

Tabel 6.1: Resultat af multinominal logistisk regression (Nagelkerke pseudo $R^2=0,54$)

MVU vs. KVU	B	Exp(B)	Signifikans
Køn (mand=1, kvinde=2)	-1,46	0,23	0,12
Spg 25: Opmærksomhed på nye specifikke adgangskrav (ja vs nej)	0,85	2,33	0,35
Spg 7: Tidspunkt for afslutning af gymnasial uddannelse (2007 vs. før 2007)	1,89	6,67	0,05
Spg 56: Vil ikke droppe uddannelse til fordel for fuldtidsjob	1,33	3,70	0,04
Spg 60: Ej accept af økonomisk afsavn under studie	1,04	2,86	0,05
Spg 78: Uddannelse skal overstås vs uddannelse skal udvikle	-1,09	0,34	0,30
LVU vs. KVU	B	Exp(B)	Signifikans
Køn (mand=1, kvinde=2)	1,26	3,57	0,21
Spg 25: Opmærksomhed på nye specifikke adgangskrav (ja vs. nej)	3,53	34,12	0,00
Spg 7: Tidspunkt for afslutning af gymnasial uddannelse (2007 vs. før 2007)	3,47	32,14	0,00
Spg 56: Vil ikke droppe uddannelse til fordel for fuldtidsjob	2,08	8,00	0,00
Spg 60: Ej accept af økonomisk afsavn under studie	1,52	4,57	0,01
Spg 78: Uddannelse skal overstås vs. uddannelse skal udvikle	-3,16	0,04	0,01
LVU vs. MVU	B	Exp(B)	Signifikans
Køn (mand=1, kvinde=2)	2,73	15,31	0,00
Spg 25: Opmærksomhed på nye specifikke adgangskrav (ja vs. nej)	2,68	14,58	0,01
Spg 7: Tidspunkt for afslutning af gymnasial uddannelse (2007 vs. før 2007)	1,58	4,85	0,04
Spg 56: Vil ikke droppe uddannelse til fordel for fuldtidsjob	0,76	2,13	0,14
Spg 60: Ej accept af økonomisk afsavn under studie	0,48	1,62	0,21
Spg 78: Uddannelse skal overstås vs. uddannelse skal udvikle	-2,07	0,13	0,02

7.1.4 Nærmere fortolkning af estimaterne

Tabellen ovenfor er tredelt. 1. del angiver parameterestimaterne for sammenligningen af MVU og KVVU. MVU er referencepunkt, hvilket vil sige at parameterestimaterne angiver øgede/mindske odds for at hælde til en KVVU i forhold til en MVU ved en stigning på én i de forklarende variable. 2. del sammenligner LVU og KVVU, og 3. del sammenligner LVU og MVU.

Seks variable viser sig at have en samlet signifikant effekt på valget af videregående uddannelse, selvom det er ikke alle variable, der har en signifikant effekt i alle tre parvise sammenligninger.

Tre variable har en effekt, der er signifikant forskellig fra nul i forhold til, om den enkelte sabbatist øger eller mindsker sin tilbøjelighed til at vælge en MVU frem for en KVVU.

- Hvis man har afsluttet sin gymnasiale uddannelse i 2007, øges oddsene for at vælge en MVU frem for en KVVU 6,67 gange i forhold til, hvis man har afsluttet gymnasiet før 2007.
- Jo mindre villig man er til at droppe en videregående uddannelse til fordel for et fuldtidsjob, desto større er oddsene for, at man vælger en MVU frem for en KVVU. Svarer man eksempelvis "Nej, formentlig ikke" på spørgsmålet: "Kunne udsigterne til et godt fuldtidsjob få dig til at udskyde eller helt droppe at tage en videregående uddannelse?" øger man sine odds for at vælge en MVU med 3,70.
- Jo mere villig man er til at acceptere et økonomisk afsavn under studiet, desto større er tilbøjeligheden til at vælge en MVU.

Fem variable har signifikant effekt på tilbøjeligheden til at vælge en LVU frem for en KVVU.

- De, der er opmærksomme på de nye specifikke adgangskrav, øger deres odds for at søge en LVU i stedet for en KVVU hele 34 gange i forhold til dem, der ikke er opmærksomme på adgangskravene.
- Ligeledes er der en meget stor effekt af, om sabbatisterne har afsluttet deres gymnasiale uddannelse i 2007. Her øges oddsene for at vælge en LVU 32 gange i forhold til at vælge en KVVU.
- Jo mindre villig man er til at droppe en videregående uddannelse til fordel for et fuldtidsjob, desto større er oddsene for, at man vælger en LVU frem for en KVVU. Odds ratio er her 8.
- Jo mere villig man er til at acceptere et økonomisk afsavn under studiet, desto større er tilbøjeligheden til at vælge en LVU frem for en KVVU.
- Er man af den holdning af uddannelse bare skal overstås (og ikke betragte det som udviklende i sig selv), mindskes oddsene 25 gange for at tage en LVU i forhold til en KVVU.

Fire variable har en signifikant effekt på, om man vælger en LVU frem for en MVU.

- Mænds odds for at vælge en LVU frem for en MVU er 15 gange større end kvinders.
- Opmærksomhed på de nye specifikke adgangskrav øger oddsene for søgning af LVU frem for MVU 15 gange.
- Jo kortere tid siden det er man har afsluttet en gymnasial uddannelse, desto større er oddsene for at søge en LVU i forhold til en MVU.
- Hvis man mener, at uddannelse er udviklende i sig selv og ikke bare skal overstås, er oddsene for at vælge en LVU næsten 8 gange større.

7.2 Datagrundlag og metodiske overvejelser

Som nævnt bygger nærværende analyse på både kvantitative og kvalitative data. Rapporten er struktureret omkring analyseresultaterne baseret på surveydata med supplerende og perspektivering af registerdatabaserede analyser samt kvalitative analyseinput. Erfaringerne fra den kvalitative del af undersøgelsen har desuden været anvendt i forbindelse med tilrettelæggelsen og udarbejdelsen af surveyen.

I det følgende beskrives det anvendte datagrundlag nærmere og dertilhørende metodiske overvejelser.

7.2.1 Kvantitative data

Det kvantitative datagrundlag kan opdeles i henholdsvis survey- og registerdata.

Surveydata

De anvendte surveydata er indsamlet blandt ca. 140.000 medlemmer af webpanel. Der er foretaget en 'præscreening' – dvs. en indledende udvælgelse på basis af tilgængelige paneloplysninger – på følgende to variable:

- Alder
 - 18-35 år (+)
- Uddannelse
 - Fuldført videregående uddannelse (-)

Efter på denne måde at have dannet en 'kvalificeret' bruttostikprøve blandt paneldeltagerne er disse blevet ledt gennem et screeningsbatteri i surveyen, som i sagens natur er indsat før de egentlige undersøgelsesspørgsmål. Dette screeningsbatteri har tjent to formål:

- I første omgang at få frascreenet personer uden for den samlede målgruppe

- Og i anden omgang at få indplaceret personerne i den samlede målgruppe i de relevante undergrupper: Målgrupperne (A, B1, B2 etc.).

I alt har 2.188 personer, som tilhører mindst én af delmålgrupperne, gennemført surveyen i perioden 4.-10. november 2008.

De almindelige repræsentativitetsmæssige udfordringer for webpaneler er velkendte: Ældre, teknologiskeptiske og lavt uddannede – samt ikke mindst kombinationer heraf – er svære at rekruttere som medlemmer, og derfor typisk underrepræsenterede. I forhold til nærværende målgrupper er denne repræsentativitetsproblematik dog svær at få øje på, da vi har at gøre med det yngre befolkningssegment, der som minimum har en gymnasial uddannelse eller er i gang med sidste år på en gymnasial uddannelse. Og blandt de unge veluddannede er der notorisk meget få teknologiforskrækkede.

Alle analyser og beregninger i undersøgelsen er lavet på relevante målgrupper, og der opereres generelt ikke med summerede resultater på tværs af målgrupperne ('i alt' kategorier). Inden for de enkelte delmålgrupper har vi ingen grund til at formode, at der skulle være problemer med repræsentativiteten af de anvendte stikprøver.

Registerdata

De anvendte registerdata stammer fra Den Koordinerede Tilmelding (KOT). Der er hele vejen igennem tale om populationsdata, så der er ingen repræsentativitetsmæssig usikkerhed forbundet med disse data.

7.2.2 Kvalitative data

Den kvalitative dataindsamling har lagt bunden for en detaljeret viden om de uddannelsessøgendes overvejelser om studievalg samt studievalgvejledernes syn på den faldende søgning til de videregående uddannelser – herunder særligt universitetsuddannelserne.

De kvalitative data har som udgangspunkt haft to formål: For det første at tilvejebringe selvstændig, detaljeret og nuanceret viden om uddannelsesvalg og faktorer af betydning for dette. For det andet at give input til den efterfølgende kvantitative undersøgelsesdel.

Den kvalitative del har fokus på at afdække, hvilke overvejelser de unge gør sig i forhold til uddannelsesvalg, og hvilke faktorer der spiller ind i denne forbindelse. Endvidere belyser den kvalitative del, hvilke forestillinger og faktorer, der gør sig gældende i relation til deres oplevelser af de forskellige videreuddannelsesniveauer (erhvervsakademi, professionsbachelor, universitetsbachelor/kandidat).

Konkret har den kvalitative dataindsamling omfattet:

- Fokusgruppe med elever på sidste år af deres ungdomsuddannelse (STX) – 9 deltagere
- Personlige interviews (face-2-face) med elever på sidste år af deres ungdomsuddannelse (HF) – 4 stk.

- Telefoniske enkeltinterview med årets studenter, der ikke har søgt ind på en videregående uddannelse – 8 stk.
- Telefoniske enkeltinterview med unge, der er i gang med sabbatperiode – 6 stk.
- Telefoniske enkeltinterview med igangværende studerende på en erhvervsakademi- eller professionsbacheloruddannelse – 6 stk.
- To minifokusgrupper med studievalsvejledere (Kolding og København) – hhv. 3 og 4 deltagere.
- Telefoniske enkeltinterview med studievalsvejledere – 5 stk.

Kombinationen af fokusgrupper og personlige interview (face-2-face eller telefonisk) har gjort det muligt at afdække såvel kollektive forståelser og ungdomskulturelle faktorer som individuelle overvejelser og beslutningsprocesser i forhold til valg af videregående uddannelse. Studievalsvejlederne er interviewet enkeltvis over telefonen eller personligt i fokusgrupper.